

Aiheenmukainen tutkimusmuistio

HENKILÖTIETOJEN SUOJA

Oikeus henkilötietojen suojaan on perusoikeus, jonka noudattaminen on tärkeä tavoite Euroopan unionille.

Tämä oikeus vahvistetaan Euroopan unionin perusoikeuskirjassa (jäljempänä perusoikeuskirja), jonka 8 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan.

2. Tällaisten tietojen käsittely on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Jokaisella on oikeus tutustua niihin tietoihin, joita hänestä on kerätty, ja saada ne oikaistuksi.

3. Riippumaton viranomainen valvoo näiden sääntöjen noudattamista.”

Tämä perusoikeus liittyy kiinteästi saman perusoikeuskirjan 7 artiklassa vahvistettuun oikeuteen, joka koskee yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta.

Henkilötietojen suojasta säädetään myös Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 16 artiklan 1 kohdassa, jolla korvattiin tältä osin EY 286 artikla.

Euroopan yhteisössä on annettu 90-luvun puolivälistä lähtien useita johdetun oikeuden säännöksiä, joilla pyritään takaamaan henkilötietojen suoja. Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annettu direktiivi 95/46/EY,¹ joka perustuu EY 100 A artiklaan, on ensisijainen unionin säädös tällä alalla. Mainitussa direktiivissä säädetään henkilötietojen käsittelyn laillisuuden yleisistä edellytyksistä ja kyseessä olevien henkilöiden oikeuksista, ja siinä säädetään muun muassa itsenäisten valvontaviranomaisten perustamisesta jäsenvaltioihin.

¹ Yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24.10.1995 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY (EYVL L 281, 23.11.1995, s. 31), konsolidoitu versio 20.11.2003. Direktiivi on kumottu 25.5.2018 alkaen (ks. alaviite 5).

Direktiiviä 95/46/EY täydennettiin sittemmin direktiivillä 2002/58/EY,² jolla yhdenmukaistettiin yksityisyyden suojaa koskevaa jäsenvaltioiden lainsäädäntöä erityisesti henkilötietojen käsittelyssä sähköisen viestinnän alalla.³

Vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen osalta (entiset SEU 30 ja SEU 31 artikla) puitepääöksellä 2008/977/YOS⁴ säännellään (toukokuuhun 2018 asti) rikosasioissa tehtävässä poliisi- ja oikeudellisessa yhteistyössä käsiteltävien henkilötietojen suojaamista.

Euroopan unioni on hiljattain luonut uuden oikeudellisen toimintakehyksen puheena olevalle alalle. Vuonna 2016 annettiin tietosuojaa koskeva asetus (EU) N:o 2016/679,⁵ jolla kumottiin direktiivi 95/46/EY ja jota sovelletaan suoraan 25.5.2018 lähtien, ja direktiivi (EU) 2016/680,⁶ jolla pyritään mainittujen tietojen suojaamiseen rikosasioissa ja jolla kumotaan puitepääös 2008/977/YOS. Määräaika direktiivin täytäntöönpanemiseksi päättyy 6.5.2018.

Asetuksella (EY) N:o 45/2001⁷ puolestaan varmistetaan henkilötietojen suoja, kun niitä käsittelevät EU:n toimielimet ja elimet. Mainitun asetuksen ansiosta muun muassa luotiin vuonna 2004 Euroopan tietosuojavaltuutettu. Komissio esitti tammikuussa 2017 ehdotuksen⁸ uudeksi asetukseksi, jolla kumotaan asetus N:o 45/2001 ja päätös N:o 1247/2002/EY ja jolla pyritään ajanmukaistamaan alaa koskevat säännöt ja saattamaan ne asetuksella N:o 2016/679 luodun järjestelmän mukaisiksi.

2 Henkilötietojen käsittelystä ja yksityisyyden suojasta sähköisen viestinnän alalla 12.7.2002 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/58/EY (sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi) (EYVL L 201, 31.7.2002, s. 37), konsolidoitu versio 19.12.2009.

3 Direktiiviä 2002/58/EY muutettiin yleisesti saatavilla olevien sähköisten viestintäpalvelujen tai yleisten viestintäverkkojen yhteydessä tuotettavien tai käsiteltävien tietojen säilyttämisestä ja direktiivin 2002/58/EY muuttamisesta 15.3.2006 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2006/24/EY (EUVL L 105, 13.4.2006, s. 54). Unionin tuomioistuin totesi viimeksi mainitun direktiivin pätemättömäksi 8.4.2014 antamallaan tuomiolla Digital Rights Ireland ja Seitlinger ym. (C-293/12 ja C-594/12, EU:C:2014:238) sillä perusteella, että sillä loukattiin vakavasti yksityiselämän kunnioittamista koskevaa oikeutta ja oikeutta henkilötietojen suojaan (ks. jäljempänä otsikko I.1 "Unionin johdetun oikeuden yhdenmukaisuus henkilötietojen suojaa koskevan oikeuden kanssa").

4 Rikosasioissa tehtävässä poliisi- ja oikeudellisessa yhteistyössä käsiteltävien henkilötietojen suojaamisesta 27.11.2008 tehty neuvoston puitepääös 2008/977/YOS (EUVL L 350, 30.12.2008, s. 60), joka on kumottu 6.5.2018 lähtien (ks. alaviite 6).

5 Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta 27.4.2016 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 (EUVL L 119, 4.5.2016, s. 1). Asetusta sovelletaan 25.5.2018 lähtien.

6 Luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytöitä tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepääöksen 2008/977/YOS kumoamisesta 27.4.2016 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680 (EUVL L 119, 4.5.2016, s. 89).

7 Yksilöiden suojelusta yhteisöjen toimielinten ja elinten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 18.12.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 45/2001 (EYVL L 8, 12.1.2001, s. 1).

8 Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yksilöiden suojelusta unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta sekä asetuksen (EY) N:o 45/2001 ja päätöksen N:o 1247/2002/EY kumoamisesta (COM(2017) 8 final).

I. Perusoikeuskirjassa tunnustettu oikeus henkilötietojen suojaan

1. Unionin johdetun oikeuden yhdenmukaisuus henkilötietojen suojaan koskevan oikeuden kanssa

Tuomio 9.11.2010 (suuri jaosto), Volker und Markus Schecke ja Eifert (C-92/09 ja C-93/09, EU:C:2010:662)⁹

Tässä asiassa pääasian oikeudenkäynneissä olivat vastakkain eräät maanviljelijät ja Land Hessen (Hessenin osavaltio), ja asia koski Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährungin (liittovaltion maatalous- ja elintarvikevirasto) internetsivustolla julkaisemia kyseisiä maanviljelijöitä koskevia henkilötietoja, jotka liittyivät tukiin, joita he saivat maataloustukirahastosta (FEAGA) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) (Feader). Maanviljelijät vastustivat kyseistä julkaisemista ja väittivät erityisesti, ettei se ollut perusteltua pakottavan yleisen edun johdosta. Land Hessen puolestaan katsoi, että näiden tietojen julkaiseminen perustui asetuksiin (EY) N:o 1290/2005¹⁰ ja (EY) N:o 259/2008,¹¹ joilla säännellään yhteisen maatalouspolitiikan rahoitusta ja joissa edellytetään maataloustukirahastosta ja maaseuturahastosta tukea saavia luonnollisia henkilöitä koskevien tietojen julkaisemista.

Tässä tilanteessa Verwaltungsgericht Wiesbaden (Wiesbadenin hallinto-oikeus) esitti unionin tuomioistuimelle useita ennakkoratkaisukysymyksiä eräiden asetusten N:o 1290/2005 ja N:o 259/2008 säännösten pätevydestä. Kyseessä olevilla säännöksillä edellytettiin tällaisten tietojen saattamista yleisön saataville esimerkiksi kansallisten virastojen ylläpitämien internetsivustojen välityksellä.

Unionin tuomioistuin totesi perusoikeuskirjassa tunnustetun henkilötietojen suojaan koskevan oikeuden ja eurooppalaisia rahastoja koskevan avoimuusvelvoitteen välisestä yhteydestä, että tietojen, joissa mainitaan tuensaajien nimet ja heidän saamansa tarkat määrät, julkaisemisella internetsivustolla loukataan – koska ulkopuoliset saavat pääsyn näihin tietoihin – tuensaajien oikeutta yksityiselämään ja erityisesti heidän oikeuttaan henkilötietojen suojaan (56–64 kohta).

Tällainen loukkaaminen voisi olla oikeutettua, jos siitä säädetään lailla, jos sillä kunnioitetaan kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä ja jos se suhteellisuusperiaatteen mukaisesti on välttämätön ja vastaa tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita (65 kohta). Unionin tuomioistuin katsoi tässä yhteydessä, että vaikka demokraattisessa yhteiskunnassa verovelvollisilla kyllä on oikeus saada tietoja julkisten varojen käytöstä, neuvoston ja komissio piti kuitenkin arvioida kyseessä olevien eri intressien välistä tasapainoa, mikä edellytti ennen mainittujen säännösten antamista sitä, että kyseessä olevat toimielimet tutkivat, ylittikö näiden tietojen julkaiseminen yhden jäsenvaltiokohtaisen internetsivuston välityksellä sen, mikä oli tarpeen legitiimien tavoitteiden saavuttamiseksi (77, 79, 85 ja 86 kohta).

⁹ Mainittu tuomio on esitetty vuoden 2010 vuosikertomuksessa, s. 11.

¹⁰ Yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksesta 21.6.2005 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1290/2005 (EUVL L 209, 11.8.2005, s. 1), joka on kumottu yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksesta, hallinnoinnista ja seurannasta 17.12.2013 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1306/2013 (EUVL L 347, 20.12.2013, s. 549).

¹¹ Asetuksen (EY) N:o 1290/2005 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä Euroopan maatalouden tukirahaston (maaloustukirahaston) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahaston) varoja saavia tuensaajia koskevien tietojen julkaisemisen osalta 18.3.2008 annettu komission asetus (EY) N:o 259/2008 (EUVL L 76, 19.3.2008, s. 28), joka on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1306/2013 soveltamissäännöistä maksajavirastojen ja muiden elinten, varainhoidon, tilien tarkastamisen ja hyväksymisen, tarkastuksia koskevien sääntöjen, vakuuksien ja avoimuuden osalta 6.8.2014 annetulla komission täytäntöönpanoasetuksella (EU) N:o 908/2014 (EUVL L 255, 28.8.2014, s. 59).

Niinpä unionin tuomioistuin totesi, että eräät asetuksen N:o 1290/2005 säännökset ja asetus N:o 259/2008 kokonaisuudessaan on todettava pätemättömiksi siltä osin kuin näissä säännöksissä säädetään luonnollisten henkilöiden, jotka ovat maataloustukirahaston ja maaseuturahaston tuensaajia, osalta kutakin tuensaajaa koskevien henkilötietojen julkaisemisesta tekemättä eroa sellaisten merkityksellisten kriteerien mukaan kuin ajanjaksot, joina kyseiset luonnolliset henkilöt ovat saaneet tällaisia tukia, niiden toistuvuus tai niiden laji ja suuruus (92 kohta ja tuomiolauselman 1 kohta). Unionin tuomioistuin ei kuitenkaan kyseenalaistanut vaikutuksia, jotka on tällaisia tuensaajia koskevien luetteloiden julkaisemisella, jonka kansalliset viranomaiset ovat toteuttaneet kyseisten säännösten nojalla tämän tuomion antamispäivää edeltäneenä ajanjaksona (94 kohta ja tuomiolauselman 2 kohta).

Tuomio 17.10.2013, Schwarz (C-291/12, EU:C:2013:670)

Schwarz oli pyytänyt, että Bochumin kaupunki (Saksa) myöntäisi hänelle passin mutta kieltäytyi tuossa yhteydessä kuitenkin antamasta sormenjälkiään. Koska Bochumin kaupunki hylkäsi Schwarzin pyynnön, tämä nosti kanteen Verwaltungsgericht Gelsenkirchenissä (Gelsenkirchenin hallinto-oikeus) vaatien, että kyseinen kaupunki velvoitettaisiin antamaan hänelle passi ilman, että häneltä otettaisiin sormenjäljet. Schwarz riitautti mainitussa tuomioistuimessa asetuksen N:o 2252/2004,¹² jolla oli otettu käyttöön velvollisuus ottaa passin hakijoilta sormenjäljet, pätevyyden. Hän väitti muun muassa, että asetuksella loukattiin oikeutta henkilötietojen suojaan ja oikeutta yksityiselämän kunnioittamiseen.

Verwaltungsgericht Gelsenkirchen esitti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön selvittääkseen, oliko kyseinen asetus pätevä, sikäli kuin sillä velvoitettiin passin hakija antamaan sormenjälkensä ja säädettiin niiden säilyttämisestä passissa, erityisesti perusoikeuskirjan suhteen.

Unionin tuomioistuin totesi asetuksen päteväksi ja katsoi, että vaikka kansallisten viranomaisten menettelyllä, kun ne asetuksen N:o 2252/2004 1 artiklan 2 kohdassa säädetyin tavoin ottavat ja tallentavat sormenjäljet, loukataan oikeutta yksityiselämän kunnioittamiseen ja oikeutta henkilötietojen suojaan, tämä loukkaus on oikeutettua tavoitteella suojata passeja väärinkäytöksiltä.

Tällaisella lakisäateisellä rajoituksella ensinnäkin pyritään unionin hyväksymään yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen, koska sen tarkoituksena on estää henkilöiden laiton saapuminen unionin alueelle (35–38 kohta). Sormenjälkien ottaminen ja tallentaminen myös soveltuvat tämän päämäärän toteuttamiseen. Yhtäältä, vaikka menetelmä, jonka mukaan henkilöllisyys todetaan sormenjälkien avulla, ei olekaan täysin luotettava, sillä vähennetään huomattavasti riskiä siitä, että maahan päästetään henkilöitä, joilla ei ole tähän lupaa. Toisaalta se, etteivät passinhaltijan sormenjäljet vastaa kyseiseen asiakirjaan sisällytettyjä tietoja, ei merkitse sitä, että asianomaiselta henkilöltä evättäisiin automaattisesti pääsy unionin alueelle, vaan siitä seuraa pelkästään, että kyseinen henkilö tarkastetaan perusteellisesti, jotta hänen henkilöllisyytensä voitaisiin varmasti todeta (42–45 kohta).

Tällaisen kohtelun tarpeellisuudesta unionin tuomioistuin totesi, ettei sen tietoon ollut saatettu, että olemassa olisi riittävän tehokkaita toimenpiteitä, joilla loukattaisiin perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa tunnustettuja oikeuksia vähemmän kuin sormenjälkien ottamiseen pohjautuvalla menetelmällä (53 kohta). Asetuksen N:o 2252/2004 1 artiklan 2 kohdassa ei edellytetä otettuja sormenjälkiä käsiteltävän tavoin, joka menisi pidemmälle kuin kyseisen tavoitteen toteuttamiseksi on tarpeen. Mainitussa asetuksessa täsmennetään nimenomaisesti, että sormenjälkiä saadaan käyttää ainoastaan passin aitouden toteuttamiseksi ja sen haltijan henkilöllisyyden varmistamiseksi. Asetuksen 1 artiklan 2 kohdassa lisäksi varmistetaan suoja sitä riskiä vastaan, että sormenjäljet sisältäviä tietoja lukisivat

¹² Jäsenvaltioiden myöntämien passien ja matkustusasiakirjojen turvatekijöitä ja biometriikkaa koskevista vaatimuksista 13.12.2004 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 2252/2004 (EUVL L 385, 29.12.2004, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 6.5.2009 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 444/2009 (EUVL L 142, 6.6.2009, s. 1).

henkilöt, joilla ei ole siihen lupaa, ja siinä säädetään, että sormenjäljet tallennetaan vain itse passiin, joka jää haltijansa yksinomaiseen hallintaan (54–57, 60 ja 63 kohta).

Tuomio 8.4.2014 (suuri jaosto) Digital Rights Ireland ja Seitlinger ym. (C-293/12 ja C-594/12, EU:C:2014:238)¹³

Tämä tuomio juontaa juurensa pyyntöihin arvioida tietojen säilyttämisestä annetun direktiivin 2006/24/EY pätevyyttä suhteessa perusoikeuksiin, yksityiselämän kunnioittamista koskevaan oikeuteen ja henkilötietojen suojaa koskevaan oikeuteen. Pyynnöt esitettiin kansallisissa oikeudenkäynneissä irlantilaisissa ja itävaltalaisissa tuomioistuimissa. Asiassa C-293/12 High Courtin (ylin tuomioistuin, Irlanti) ratkaistavaksi saatettiin asia, jossa vastakkain olivat Digital Rights ja Irlannin viranomaiset ja joka koski sähköiseen viestintään liittyvien tietojen säilyttämistä koskevien kansallisten säännösten lainmukaisuutta. Asiassa C-594/12 Verfassungsgerichtshofin (perustuslakituomioistuin, Itävalta) ratkaistavaksi oli saatettu useita perustuslaillisia kanteita, joissa vaadittiin kumottavaksi kansallisia säännöksiä, joilla pantiin Itävallan oikeudessa täytäntöön direktiivi 2006/24/EY.

Irlantilainen ja itävaltalainen tuomioistuin tiedustelivat ennakkoratkaisupyynnöillään unionin tuomioistuimelta sitä, oliko direktiivi 2006/24/EY pätevä suhteessa perusoikeuskirjan 7, 8 ja 11 artiklaan. Täsmällisemmin sanottuna mainitut tuomioistuimet kysyivät unionin tuomioistuimelta, merkitseekö mainitussa direktiivissä yleisesti saatavilla olevien sähköisten viestintäpalvelujen tai yleisten viestintäverkkojen tarjoajille asetettu velvollisuus säilyttää tietyn ajan tietoja henkilön yksityiselämästä ja hänen viestinnästään sekä antaa toimivaltaisille kansallisille viranomaisille oikeus saada näitä tietoja, oikeudetonta puuttumista mainittuihin perusoikeuksiin. Tiedot, joista on kyse, ovat muun muassa viestinnän lähteen ja kohteen jäljittämiseksi ja tunnistamiseksi tarvittavat tiedot, viestinnän päivämäärän, kellonajan, keston ja tyyppin sekä käyttäjien viestintälaitteen määrittämiseksi tarvittavat tiedot sekä matkaviestintälaitteen sijainnin tunnistamiseksi tarvittavat tiedot, joihin kuuluu muun muassa tilaajan tai rekisteröidyn käyttäjän nimi ja osoite, soittajan puhelinnumero ja valittu numero sekä internetpalvelujen IP-protokollaosoite. Näiden tietojen avulla voidaan muun muassa saada selville kuka on se henkilö, jonka kanssa tilaaja tai rekisteröity käyttäjä on viestinyt ja millä laitteella, sekä määrittää viestinnän ajankohta sekä paikka, josta käsin viestintä tapahtui. Niiden avulla voidaan lisäksi saada tietoon, kuinka tiheästi tilaaja tai rekisteröity käyttäjä on viestinyt tiettyjen henkilöiden kanssa tietyn ajanjakson aikana.

Unionin tuomioistuin totesi ensinnäkin, että direktiivin 2006/24/EY säännökset, joilla asetettiin näille palveluntarjoajille tällaisia velvoitteita, merkitsivät erityisen vakavaa puuttumista yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskeviin perusoikeuksiin, jotka taataan perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa. Unionin tuomioistuin tosin katsoi, että tämä puuttuminen saattoi olla oikeutettua yleisen edun mukaisella tavoitteella, kuten järjestäytyneen rikollisuuden torjumisella. Se totesi tästä ensinnäkin, että direktiivissä edellytetty tietojen säilyttäminen ei ole omiaan aiheuttamaan haittaa yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevien perusoikeuksien keskeiselle sisällölle, koska direktiivissä ei sallita tiedon saamista sähköisen viestinnän sisällöstä sellaisenaan ja koska siinä säädetään, että palveluntarjoajien on noudatettava tiettyjä tietosuojaa ja tietoturva koskevia periaatteita. Toiseksi unionin tuomioistuin huomautti, että tietojen säilyttämisellä niiden mahdolliseksi luovuttamiseksi toimivaltaisille kansallisille viranomaisille kuitenkin pyrittiin tosiasiallisesti yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen, eli vakavan rikollisuuden torjumiseen ja loppujen lopuksi yleiseen turvallisuuteen (38–44 kohta).

¹³ Mainittu tuomio on esitetty vuoden 2014 vuosikertomuksessa, s. 60.

Unionin tuomioistuin kuitenkin katsoi, että antaessaan tietojen säilyttämistä koskevan direktiivin unionin lainsäätäjät oli ylittänyt suhteellisuusperiaatteen kunnioittamisen asettamat rajat. Näin ollen se totesi direktiivin pätemättömäksi ja katsoi, ettei direktiivin sisältämää laajaperäistä ja erityisen vakavaa puuttumista perusoikeuksiin ollut rajoitettu riittävän tarkasti, jotta voidaan taata, että tämä puuttuminen todella rajoitetaan täysin välttämättömään (65 kohta). Direktiivi 2006/24/EY nimittäin kattaa yleisesti kaikki henkilöt ja kaikki sähköiset viestintävälineet sekä kaikki liikennetiedot ilman, että tehtäisiin mitään erottelua, rajoituksia tai poikkeuksia vakavan rikollisuuden torjunnan tavoitteen perusteella (57–59 kohta). Direktiivissä 2006/24/EY ei myöskään säädetä mistään objektiivisesta perusteesta, jonka nojalla voitaisiin rajoittaa toimivaltaisten kansallisten viranomaisten oikeus saada tietoja ja käyttää niitä pelkästään sellaisten rikosten estämiseen, selvittämiseen tai syyteharkintaan, jotka voidaan katsoa riittävän vakaviksi, jotta ne oikeuttavat tällaisen puuttumisen, eikä aineellisista ja menettelyllisistä edellytyksistä tällaisen tietojen saamiselle ja käyttämiselle (60–62 kohta). Direktiivissä säädettiin vähintään kuuden kuukauden ajasta tietojen säilyttämiseksi tekemättä minkäänlaista eroa sen mukaan, kuinka hyödyllisiä ne mahdollisesti ovat tavoitellun päämäärän kannalta, tai kyseessä olevien henkilöiden mukaan (63 ja 64 kohta).

Perusoikeuskirjan 8 artiklan 3 kohdasta aiheutuvien vaatimusten osalta unionin tuomioistuin katsoi, ettei direktiivissä säädetä riittävästä takeista, joilla voidaan varmistaa säilytettyjen tietojen tehokas suoja väärinkäytön vaaraa vastaan sekä näiden tietojen kaikenlaista laitonta saantia ja käyttöä vastaan, eikä siinä myöskään edellytetä tietojen säilyttämistä unionin alueella.

Näin ollen mainitulla direktiivillä ei taattu täysimääräisesti riippumattoman viranomaisen suorittamaa suojaa ja turvaa koskevien vaatimusten noudattamista koskevaa valvontaa (66–68 kohta).

2. Henkilötietojen suoja koskevan oikeuden noudattaminen unionin oikeuden täytäntöönpanossa

Tuomio 21.12.2016 (suuri jaosto) Tele2 Sverige (yhdistetyt asiat C-203/15 ja C-698/15, EU:C:2016:970)¹⁴

Sen jälkeen, kun tuomiolla Digital Rights Ireland ja Seitlinger ym. julistettiin pätemättömäksi direktiivi 2006/24/EY (ks. edellä), unionin tuomioistuimen ratkaistavaksi saatettiin kaksi asiaa, jotka koskivat Ruotsissa ja Ison-Britanniassa sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajille asetettua yleistä velvoitetta säilyttää tätä viestintää koskevat tiedot, joiden säilyttämisestä säädettiin pätemättömäksi julistetussa direktiivissä.

Tuomion Digital Rights Ireland ja Seitlinger ym. antamista seuraavana päivänä Tele2 Sverige -niminen teleyritys ilmoitti Ruotsin posti- ja telehallitukselle päätöksestään lakata säilyttämästä tietoja sekä aikomuksestaan hävittää jo tallennetut tiedot (asia C-203/15). Ruotsin oikeudessa nimittäin velvoitettiin sähköisten viestintäpalvelujen tarjoajat säilyttämään systemaattisesti ja jatkuvasti ilman mitään poikkeuksia kaikkien tilaajien ja rekisteröityjen käyttäjien kaikki liikenne- ja paikkatiedot kaikkien sähköisten viestintävälineiden osalta. Asiassa C-698/15 kolme henkilöä nosti kanteen Ison-Britannian tietojen säilyttämistä koskevasta järjestelmästä, jossa sallittiin sisäministerin velvoittavan yleisen televerkon operaattorit säilyttämään kaikki viestintätiedot enintään 12 kuukauden ajan. Viestinnän sisältöä ei kuitenkaan saanut säilyttää.

¹⁴ Mainittu tuomio on esitetty vuoden 2016 vuosikertomuksessa, s. 62.

Kammarrätten i Stockholm (Tukholman kamarioikeus, Ruotsi) ja Court of Appeal (England and Wales) (Civil Division) (Englannin ja Walesin ylioikeus (siviilioikeudellisten asioiden jaosto), Yhdistynyt kuningaskunta) pyysivät unionin tuomioistuinta tulkitsemaan direktiivin 2002/58/EY – ns. sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi – 15 artiklan 1 kohtaa, jossa sallitaan jäsenvaltioiden ottavan käyttöön eräitä poikkeuksia mainitussa direktiivissä säädettyyn velvoitteeseen varmistaa sähköisen viestinnän ja siihen liittyvien liikennetietojen luottamuksellisuus.

Unionin tuomioistuin totesi antamassaan tuomiossa ensinnäkin, että direktiivin 2002/58/EY 15 artiklan 1 kohta, kun sitä luetaan perusoikeuskirjan 7, 8 ja 11 artiklan sekä 52 artiklan 1 kohdan valossa, on esteenä Ruotsin säännösten kaltaiselle kansalliselle säännöstölle, jossa rikollisuuden torjumiseksi säädetään kaikkien tilaajien ja rekisteröityjen käyttäjien liikenne- ja paikkatietojen yleisestä ja erotuksetta tapahtuvasta säilyttämisestä kaikkien sähköisten viestintävälineiden osalta. Unionin tuomioistuimen mukaan tällaisella säännöstöllä ylitetään täysin välttämättömän rajat, eikä sitä voida pitää perusteltuna demokraattisessa yhteiskunnassa siten kuin edellytetään direktiivin 2002/58/EY 15 artiklan 1 kohdassa, kun se luetaan perusoikeuskirjan 7, 8 ja 11 artiklan sekä 52 artiklan 1 kohdan valossa (99–105, 107 ja 112 kohta sekä tuomiolauselman 1 kohta).

Samainen säännös, kun sitä luetaan perusoikeuskirjan 7, 8 ja 11 artiklan sekä 52 artiklan 1 kohdan valossa, on myös esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa säännellään liikenne- ja paikkatietojen suojausta ja turvaa, erityisesti toimivaltaisten kansallisten viranomaisten oikeutta saada säilytettäviä tietoja, ja jossa ei rikollisuuden torjumisen puitteissa rajoiteta tätä tietojen saantia vain vakavan rikollisuuden torjumisen tarkoitukseen, eikä tietojen saannin edellytykseksi aseteta tuomioistuimen tai riippumattoman hallintoviranomaisten suorittamaa ennakoivalvontaa, eikä vaadita, että kyseessä olevat tiedot säilytetään unionin alueella (118–122 ja 125 kohta sekä tuomiolauselman 2 kohta).

Unionin tuomioistuin sen sijaan katsoi, että direktiivin 2002/58/EY 15 artiklan 1 kohta ei ole esteenä säännöstölle, jossa sallitaan ennaltaehkäisevästi liikenne- ja paikkatietojen kohdennetun säilyttämisen vakavan rikollisuuden torjumiseksi sillä edellytyksellä, että näiden tietojen säilyttäminen on, siltä osin kuin kyse on säilytettävistä tietoluokista, tarkoitettuista viestintävälineistä, asianomaisista henkilöistä ja aiotun säilytyksen kestosta, rajoitettu täysin välttämättömään. Näiden vaatimusten täyttämiseksi kyseisessä kansallisessa säännöstössä on ensinnäkin oltava selvät ja täsmälliset säännöt, joiden avulla voidaan tehokkaasti suojata tietoja väärinkäytön vaaroja vastaan. Säännöstössä on erityisesti mainittava, missä olosuhteissa ja millä edellytyksillä tietojen säilyttämistoimenpide voidaan toteuttaa ennaltaehkäisevästi, jotta taataan, että toimenpide rajoittuu täysin välttämättömään. Toiseksi siltä osin kuin kyse on aineellisista edellytyksistä, jotka kansallisen säännösten on täytettävä, jotta taataan, että se rajoittuu täysin välttämättömään, unionin tuomioistuin totesi, että tietojen säilyttämisen on aina oltava sellaisten objektiivisten perusteiden mukaista, joilla luodaan yhteys säilytettävien tietojen ja asetetun tavoitteen välille. Näiden edellytysten on erityisesti oltava käytännössä sellaisia, että niissä rajataan tehokkaasti toimenpiteen laajuus ja tätä kautta asianomainen yleisö. Siltä osin kuin kyse on tästä rajaamisesta, kansallisen säännösten on perustuttava objektiivisiin seikkoihin, joiden perusteella voidaan kohdentaa yleisö, jonka tiedot voivat paljastaa ainakin välillisen yhteyden vakavaan rikollisuuteen, myötävaikuttaa tavalla tai toisella vakavan rikollisuuden torjumiseen tai ehkäistä yleistä turvallisuutta kokeva uhka (108–111 kohta).

II. Direktiivissä N:o 95/46/EY tarkoitettu henkilötietojen käsittely

1. Direktiivin N:o 95/46/EY soveltamisalan ulkopuolelle jäävä henkilötietojen käsittely

Tuomio 30.5.2006 (suuri jaosto) parlamentti v. neuvosto (C-317/04 ja C-318/04, EU:C:2006:346)

Heti 11.9.2001 tapahtuneiden terroristi-iskujen jälkeen Yhdysvalloissa hyväksyttiin lainsäädäntö, jonka mukaan lentoyhtiöiden, jotka harjoittavat lentoliikennettä Yhdysvalloista tai Yhdysvaltoihin, on tarjottava Yhdysvaltojen viranomaisille sähköinen pääsy tietoihin, jotka sisältyvät niiden varaus- ja valvontajärjestelmiin ja joista käytetään nimitystä "Passenger Name Records" (jäljempänä PNR).

Komissio katsoi, että kyseiset säännökset saattoivat olla ristiriidassa henkilötietojen suojaa koskevan eurooppalaisen ja jäsenvaltioiden lainsäädännön kanssa, ja aloitti neuvottelut Yhdysvaltojen viranomaisten kanssa. Näiden neuvottelujen päätteeksi komissio teki 14.5.2004 päätöksen 2004/535/EY,¹⁵ jossa todettiin että Yhdysvaltojen tulli- ja rajavartiolaitos (United States Bureau of Customs and Border Protection, jäljempänä CBP) varmisti yhteisöstä toimitettavien PNR-tietojen suojan riittävän tason (jäljempänä vastaavuuspäätös). Neuvosto teki tämän jälkeen 17.5.2004 päätöksen 2004/496/EY,¹⁶ jolla hyväksyttiin lentoyhtiöiden PNR-tietojen käsittelemistä ja siirtämistä CBP:lle koskevan yhteisön ja Yhdysvaltojen välisen sopimuksen tekeminen.

Euroopan parlamentti vaati unionin tuomioistuinta kumoamaan edellä mainitut kaksi päätöstä ja väitti muun muassa, että vastaavuuspäätös oli tehty ultra vires (ilman toimivaltaa) ja että EY 95 artikla (josta on tullut SEUT 114 artikla) ei ollut asianmukainen oikeudellinen perusta sopimuksen tekemisen sallivan päätöksen tekemiseksi ja että joka tapauksessa perusoikeuksia oli loukattu.

Vastaavuuspäätöksen osalta unionin tuomioistuin tutki ensimmäiseksi sen, oliko komissio voinut pätevästi tehdä päätöksensä direktiivin 95/46/EY perusteella. Se totesi tässä yhteydessä, että vastaavuuspäätöksestä ilmeni, että PNR-tietojen siirto CBP:lle on käsittelyä, joka koskee yleistä turvallisuutta ja rikosoikeuden alalla tapahtuvaa valtion toimintaa. Unionin tuomioistuin totesi, että vaikka lentoyhtiöt ovat alun perin keränneet PNR-tiedot unionin oikeuden alaan kuuluvan toiminnan eli palveluun oikeuttavien lentolippujen myynnin yhteydessä, tietojen käsittely, joka on otettu huomioon suojan riittävää tasoa koskevassa päätöksessä, on kuitenkin luonteeltaan aivan toisenlaista. Mainitussa päätöksessä ei ollut kyse tietojen käsittelystä, joka on tarpeen palvelujen tarjoamiseksi, vaan tietojen käsittelystä, jota pidetään tarpeellisena yleisen turvallisuuden suojelemiseksi ja lainvalvontatarkoituksia varten (56 ja 57 kohta).

Unionin tuomioistuin totesi tästä, ettei se seikka, että yksityiset toimijat keräävät tiettyjä henkilötietoja kaupalliseen tarkoitukseen ja että ne järjestävät kyseisten tietojen siirron kolmanteen valtioon, estä kyseisen siirron pitämistä direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle jäävänä tietojen käsittelynä. Tämä siirto nimittäin tapahtuu julkishallinnon asettamissa puitteissa, jotka liittyvät yleiseen turvallisuuteen. Näin ollen unionin tuomioistuin katsoi, että vastaavuuspäätös ei kuulunut direktiivin soveltamisalaan, koska se koski henkilötietojen käsittelyä, joka on suljettu soveltamisalan ulkopuolelle. Unionin tuomioistuin kumosi täten vastaavuuspäätöksen (58 ja 59 kohta).

¹⁵ Yhdysvaltojen tulli- ja rajavartiolaitokselle toimitettavien lentomatkustajia koskevaan matkustajarekisteriin sisältyvien henkilötietojen suojan riittävästä tasosta 14.5.2004 tehty komission päätös 2004/535/EY (EUVL L 235, 6.7.2004, s. 11).

¹⁶ Lentoyhtiöiden PNR-tietojen käsittelemistä ja siirtämistä Yhdysvaltojen sisäisen turvallisuuden ministeriön alaiselle tulli- ja rajavalvontalaitokselle koskevan Euroopan yhteisön ja Amerikan yhdysvaltojen välisen sopimuksen tekemisestä 17.5.2004 tehty neuvoston päätös 2004/496/EY (EUVL L 183, 20.5.2004, s. 83 ja oikaisu EUVL L 255, 30.9.2005, 2. 168).

Neuvoston päätöksestä unionin tuomioistuin katsoi, että EY 95 artikla, luettuna yhdessä direktiivin 95/46/EY 25 artiklan kanssa, ei voi olla perusteena yhteisön toimivallalle kyseessä olevan sopimuksen tekemiseksi Yhdysvaltojen kanssa. Sopimus koskee nimittäin samaa tietojen siirtoa kuin suojan riittävää tasoa koskeva päätös ja siis tietojen käsittelyä, joka on suljettu direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle. Täten unionin tuomioistuin kumosi neuvoston päätöksen, jolla sallittiin sopimuksen tekeminen (67–69 kohta).

Tuomio 11.12.2014, Ryneš (C-212/13, EU:C:2014:2428)

Toistuvien väkivallantekojen johdosta Ryneš oli asentanut taloonsa valvontakameran. Hänen talonsa jouduttua jälleen hyökkäyksen kohteeksi mainitun kameran tallenteiden ansiosta voitiin tunnistaa kaksi epäiltyä, joita vastaan aloitettiin rikosoikeudelliset menettelyt. Yksi näistä epäillyistä riitautti valvontakameran tallentamien tietojen käsittelyn laillisuuden Tšekin tietosuojavirasto, ja mainittu virasto totesi, että Ryneš oli rikkonut henkilötietojen suojaa koskevia sääntöjä ja määräsi tälle sakon.

Nejvyšší správní soud (Tšekin ylin hallintotuomioistuin), jonka käsiteltävänä oli Rynešin valitus Městský soud v Praze (Prahan käräjäoikeus, Tšekin tasavalta) tuomiosta, jolla vahvistettiin tietosuojaviraston päätös, tiedusteli unionin tuomioistuimelta, oliko tallenne, jonka Ryneš oli tallentanut suojatakseen henkeään, terveyttään ja omaisuuttaan tietojenkäsittelyä, joka ei kuulu direktiivin 95/46/EY soveltamisalaan, koska mainitun tallentamisen on tehnyt luonnollinen henkilö yksinomaan henkilökohtaisessa tai kotitaloutta koskevassa toiminnassa direktiivin 3 artiklan 2 kohdan toisessa luetelmakohdassa tarkoitettuun tavoin.

Unionin tuomioistuin totesi, että sellaisen kamerajärjestelmän käyttämisen, joka tekee henkilöistä kuvatallenteen, joka tallennetaan kovalevyn kaltaiselle jatkuvasti tallentavalle laitteelle, ja jonka luonnollinen henkilö on asentanut kotitaloonsa suojatakseen talon omistajien omaisuutta, terveyttä ja henkeä, kun tällä järjestelmällä valvotaan myös julkista tilaa, ei ole katsottava olevan tietojenkäsittelyä, joka suoritetaan yksinomaan henkilökohtaisessa tai kotitaloutta koskevassa toiminnassa kyseisessä säännöksessä tarkoitettuun tavoin (35 kohta ja tuomiolauselma).

Se muistutti tältä osin, että perusoikeuskirjan 7 artiklassa taattu yksityiselämän kunnioittamista koskevan perusoikeuden suoja edellyttää, että henkilötietojen suojaa koskevat poikkeukset ja rajoitukset on toteutettava täysin välttämättömän rajoissa. Koska niitä direktiivin 95/46/EY säännöksiä, joilla säännellään henkilötietojen käsittelyä, joka saattaa loukata perusvapauksia ja varsinkin oikeutta yksityisyyteen, on välttämättä tulkittava perusoikeuksien valossa, jotka sisältyvät perusoikeuskirjaan, kyseisen direktiivin 3 artiklan 2 kohdan toisessa luetelmakohdassa säädettyä poikkeusta on tulkittava suppeasti (27–29 kohta). Jo mainitun säännöksen sanamuodossa suljetaan direktiivin 95/46/EY ulkopuolelle tietojenkäsittely, joka suoritetaan ”yksinomaan” henkilökohtaisessa tai kotitaloutta koskevassa toiminnassa. Siltä osin kuin videovalvonta ulottuu vaikka osittainkin julkiseen tilaan ja kohdistuu tämän vuoksi tietoja tällä tavoin käsittelevän tahon yksityisen piirin ulkopuolelle, sitä ei voida pitää yksinomaan ”henkilökohtaisena tai kotitaloutta koskevana” toimintana mainitussa säännöksessä tarkoitettuun tavoin (30, 31 ja 33 kohta).

2. Henkilötietojen käsite

Tuomio 19.10.2016, Breyer (C-582/14, EU:C:2016:779)¹⁷

Breyer oli nostanut saksalaisessa siviilituomioistuimessa kanteen, jossa vaadittiin, että Saksan liittotasavalta veloitetaan olemaan tallentamatta tai antamatta sivullisen tallennettavaksi tietokonetietoja, jotka välittyivät Saksan liittovaltion laitosten internetsivujen käytön yhteydessä. Verkkohyökkäyksiltä suojautumista ja hyökkääjien rikosoikeudelliseen vastuuseen saattamista varten Saksan liittovaltion verkkomediapalvelujen tarjoajat tallensivat tiedot, jotka koostuivat dynaamisesta IP-osoitteesta – joka on IP-osoite, joka vaihtuu jokaisen uuden internetyhteyden ottamisen myötä – ja internetsivustolla käynnin päivämäärästä ja kellonajasta. Toisin kuin staattiset IP-osoitteet, dynaamiset IP-osoitteet eivät mahdollista yleisesti saatavilla olevien tiedostojen avulla yhteyden toteamista tietyn tietokoneen ja internetpalvelun tarjoajan käyttämän fyysisen verkkoliittymän välillä. Tallennetut tiedot eivät yksinään antaneet verkkomediapalvelujen tarjoajalle mahdollisuutta tunnistaa käyttäjää. Internetyhteyden tarjoajalla puolestaan oli käytettävissä lisätietoja, joiden perusteella on mahdollista tunnistaa tämä käyttäjä, kun niihin yhdistetään kyseinen IP-osoite.

Tässä tilanteessa Bundesgerichtshof (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa), jonka käsiteltävänä oli Revision-valitus, tiedusteli unionin tuomioistuimelta, onko IP-osoite, jonka verkkomediapalvelujen tarjoaja tallentaa, kun sen internetsivulla käydään, palveluntarjoajan kannalta henkilötieto.

Unionin tuomioistuin totesi ensimmäiseksi, että jotta tietoa voitaisiin pitää direktiivin 95/46/EY 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettuna henkilötietona, ei edellytetä, että kaikki tiedot, joiden perusteella rekisteröity voidaan tunnistaa, ovat yhden ainoan tahon hallussa. Se, että internetsivuston käyttäjän tunnistamiseksi tarvittavat lisätiedot eivät ole verkkomediapalvelujen tarjoajan vaan kyseisen käyttäjän internetyhteyden tarjoajan hallussa, ei siis sulje pois sitä, että verkkomediapalvelujen tarjoajan tallentamat dynaamiset IP-osoitteet ovat sen kannalta direktiivin 95/46/EY 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettuja henkilötietoja (43 ja 44 kohta).

Näin ollen unionin tuomioistuin katsoi, että dynaaminen IP-osoite, jonka verkkomediapalvelujen tarjoaja tallentaa henkilön käydessä tämän palveluntarjoajan yleisön saataville asettamalla internetsivustolla, on tähän palveluntarjoajaan nähden direktiivin 95/46/EY 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettu henkilötieto, jos palveluntarjoajalla on käytettävissään oikeudelliset keinot, joiden perusteella se voi tunnistaa kyseisen henkilön sellaisten lisätietojen avulla, jotka ovat tämän henkilön internetyhteyden tarjoajan käytettävissä (49 kohta ja tuomiolauselman 1 kohta).

Tuomio 20.12.2017, Nowak (C-434/16, EU:C:2017:582)

Nowak, joka oli kirjanpitäjäharjoittelija, oli osallistunut Irlannin tilintarkastajien järjestön järjestämään kokeeseen ja epäonnistunut siinä. Hän esitti tietosuojalain mukaisen pyynnön saada tutustua kaikkiin henkilötietoihinsa, jotka olivat tilintarkastajien järjestön hallussa. Tilintarkastajien järjestö toimitti Nowakille eräitä asiakirjoja mutta kieltäytyi luovuttamasta hänelle hänen koepaperiaan sillä perusteella, että siihen ei sisältynyt tietosuojalaissa tarkoitettuja henkilötietoja.

Koska tietosuojavaltuutettu ei samoista syistä myöskään hyväksynyt Nowakin pyyntöä, hän saattoi asian kansallisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Supreme Court (ylin tuomioistuin, Irlanti), jonka käsiteltävänä oli Nowakin tekemä valitus, tiedusteli unionin tuomioistuimelta, onko direktiivin 95/46/EY 2 artiklan a alakohtaa tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa ammatilliseen

¹⁷ Mainittu tuomio on esitetty vuoden 2016 vuosikertomuksessa, s. 61.

kokeeseen osallistujan laatimat kirjalliset vastaukset ja mahdolliset tarkastajan niihin tekemät merkinnät ovat kyseisessä säännöksessä tarkoitettuja henkilötietoja.

Unionin tuomioistuin totesi ensimmäiseksi, että jotta tietoa voitaisiin pitää direktiivin 95/46/EY 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettuna henkilötietona, ei edellytetä, että kaikki tiedot, joiden perusteella rekisteröity voidaan tunnistaa, ovat yhden ainoan tahon hallussa. Tilanteessa, jossa kokeeseen osallistujan henkilöllisyys ei ole tarkastajan tiedossa hänen arvostellessaan tämän kokeessa laatimia vastauksia, kokeen järjestävällä taholla – tässä tapauksessa tilintarkastajien järjestöllä – sen sijaan on käytössään tarpeelliset tiedot, jotta kokeeseen osallistuja voidaan tunnistaa vaikeuksitta tai ilman epäilyksiä henkilönumeron perusteella, joka on merkitty koepaperiin tai tämän paperin kansilehdelle, ja näin yhdistää vastaukset häneen.

Toiseksi unionin tuomioistuin totesi, että ammatilliseen kokeeseen osallistujan laatimat kirjalliset vastaukset ovat hänen henkilöönsä liittyviä tietoja. Näiden vastausten sisältö nimittäin ilmentää osallistujan tietojen ja taitojen tasoa tietyllä alalla ja tarvittaessa hänen päättelyprosessiaan, harkintakykyään ja kriittistä ajatteluaan. Mainittujen vastausten keräämisen tarkoituksena on lisäksi arvioida kokeeseen osallistujan ammattitaitoa ja hänen soveltuvuuttaan kyseessä olevan ammatin harjoittamiseen. Näiden tietojen käyttö, joka ilmenee muun muassa siinä, läpäisekö osallistuja asianomaisen kokeen vai ei, voi vaikuttaa osallistujan oikeuksiin ja etuihin, koska se voi määrittää esimerkiksi hänen mahdollisuutensa päästä haluamaansa ammattiin tai työhön tai vaikuttaa näihin mahdollisuuksiin. Toteamus, jonka mukaan ammatilliseen kokeeseen osallistujan laatimat kirjalliset vastaukset ovat tätä osallistujaa koskevia tietoja sisältönsä, tarkoituksensa ja vaikutuksensa vuoksi, pätee lisäksi myös silloin, kun kyse on kokeesta, jossa on mahdollista käyttää kirjallista materiaalia.

Kolmanneksi, unionin tuomioistuin totesi osallistujan vastauksiin liittyvistä tarkastajan tekemistä merkinnöistä, että ne ovat osallistujan kokeessa laatimien vastausten tavoin tätä osallistujaa koskevia tietoja, koska ne ilmentävät korjaajan näkemystä tai arviota osallistujan yksilöllisestä suorituksesta ja erityisesti tämän tiedoista ja taidoista kyseisellä alalla. Näiden merkintöjen tarkoituksena on lisäksi nimenomaan antaa tietoja siitä, miten kokeen korjaaja on arvioinut osallistujan suoritusta, ja niillä voi olla vaikutuksia osallistujaan.

Neljänneksi unionin tuomioistuin totesi, että osallistujan ammatillisessa kokeessa laatimat kirjalliset vastaukset ja mahdolliset niihin liittyvät tarkastajan merkinnät voidaan tarkistaa muun muassa niiden paikkansapitävyyden ja säilyttämisen tarpeen osalta direktiivin 95/46/EY 6 artiklan 1 kohdan d ja e alakohdan nojalla, ja niitä voidaan oikaista tai ne voidaan poistaa direktiivin 12 artiklan b alakohdan nojalla. Se, että kokeeseen osallistujalle annetaan oikeus tutustua näihin vastauksiin ja näihin merkintöihin direktiivin 12 artiklan a alakohdan nojalla, palvelee direktiivin tavoitetta, joka on osallistujan yksityisyyden suojelu häntä koskevien tietojen käsittelyssä, ja näin on riippumatta siitä, onko kokeeseen osallistujalla tällainen tiedonsaantioikeus myös koemenettelyyn sovellettavan kansallisen säännösten nojalla. Unionin tuomioistuin kuitenkin korosti, että direktiivin 95/46/EY 12 artiklan a ja b alakohdan mukainen tietojen saantia ja oikaisua koskeva oikeus ei ulotu koekysymyksiin, jotka sellaisinaan eivät ole kokeeseen osallistujan henkilötietoja.

Näiden seikkojen perusteella unionin tuomioistuin katsoi, että pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa ammatilliseen kokeeseen osallistujan laatimat kirjalliset vastaukset ja mahdolliset tarkastajan niihin tekemät merkinnät ovat direktiivin 95/46/EY 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettuja henkilötietoja.

3. Henkilötietojen käsittelyn käsite

Tuomio 6.11.2003 (täysistunto), Lindqvist (C-101/01, EU:C:2003:596)

Lindqvist, joka teki vapaaehtoistyötä Ruotsin protestanttisen kirkon seurakunnan palveluksessa, oli luonut omalla tietokoneellaan internetsivuston, jossa julkaistiin henkilötietoja henkilöistä, jotka olivat hänen kanssaan vapaaehtoistyössä kyseisen seurakunnan palveluksessa. Lindqvist oli velvoitettu maksamaan sakko sillä perusteella, että hän oli käyttänyt henkilötietoja automaattisessa käsittelyssä ilman Datainspektionille (automaattisessa tietojenkäsittelyssä välitettyjen tietojen suojaa valvova viranomainen) tehtävää kirjallista ennakoilmoitusta, että hän oli siirtänyt nämä tiedot ilman lupaa kolmanteen valtioon ja että hän oli käsitellyt arkaluonteisia henkilötietoja.

Lindqvist valitti tästä päätöksestä Göta hovrättiin (hovioikeus, Ruotsi), joka tiedusteli unionin tuomioistuimelta erityisesti, oliko Lindqvist suorittanut direktiivissä 95/46/EY tarkoitettua ”kokonaan tai osittain automatisoitua henkilötietojen käsittelyä”.

Unionin tuomioistuin totesi, että sitä, että internetkotsivulla viitataan henkilöihin ja yksilöidään heidät joko nimeltä tai muulla tavoin, kuten ilmoittamalla heidän puhelinnumeronsa tai antamalla tietoja heidän työsuhteestaan ja harrastuksistaan, on pidettävä direktiivissä tarkoitettuna ”kokonaan tai osittain automatisoituna henkilötietojen käsittelynä” (27 kohta ja tuomiolauselman 1 kohta). Tällainen henkilötietojen käsittely, joka toteutetaan vapaaehtoistyön tai uskonnollisen toiminnan harjoittamiseksi, ei kuulu minkään direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle sulkemista koskevan poikkeuksen alaan, koska se ei kuulu yleistä turvallisuutta koskevien toimintojen ryhmään eikä myöskään yksinomaan henkilökohtaista tai kotitaloutta koskevan toiminnan ryhmään, jotka on suljettu direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle (38 ja 43–48 kohta sekä tuomiolauselman 2 kohta).

Tuomio 13.5.2014 (suuri jaosto), Google Spain ja Google (C-131/12, EU:C:2014:317)

Eräs Espanjan kansalainen teki vuonna 2010 Agencia Española de Protección de Datosille (Espanjan tietosuojaviranomainen, jäljempänä AEPD) kantelun laajalevikkistä sanomalehteä Espanjassa julkaisevasta La Vanguardia Ediciones SL:stä sekä Google Spainistä ja Googlesta. Kyseinen henkilö väitti, että kun internetin käyttäjä syöttää hänen nimensä Google-konsernin hakukoneeseen, hän saa linkit La Vanguardian sanomalehden kahdelle vuodelta 1998 olevalle sivulle, joilla on ilmoitus, jossa mainitaan muun muassa saatavien perimiseksi suoritettuun takavarikkoon liittyvän kiinteän omaisuuden huutokauppa. Mainittu henkilö vaati kantelussaan yhtäältä, että La Vanguardia velvoitetaan poistamaan mainitut sivut tai muuttamaan niitä taikka käyttämään tiettyjä hakukoneiden tarjoamia välineitä kyseisten tietojen suojaamiseksi. Hän vaati toisaalta, että Google Spain tai Google velvoitetaan poistamaan tai kätkemään hänen henkilötietonsa, jotta ne eivät näkyisi enää hakutuloksissa eivätkä sisältyisi enää La Vanguardian linkkeihin.

AEPD hylkäsi La Vanguardiaa vastaan tehdyn kantelun, koska se katsoi, että se oli julkaissut kyseessä olevat tiedot laillisesti. Se kuitenkin hyväksyi kantelun Google Spainin ja Googlen osalta ja vaati, että mainitut kaksi yhtiötä toteuttavat tarvittavat toimenpiteet tietojen poistamiseksi rekisteristään ja pääsyn estämiseksi niihin tulevaisuudessa. Mainitut kaksi yhtiötä nostivat AEPD:n päätöksen kumoamiseksi kanteen Audiencia Nacionalissa (ylimmän oikeusasteen tuomioistuin, Espanja), joka puolestaan esitti unionin tuomioistuimelle joukon ennakkoratkaisukysymyksiä.

Näin unionin tuomioistuimelle avautui tilaisuus täsmentää henkilötietojen käsittelyn käsitettä internetissä suhteessa direktiiviin 95/46/EY.

Unionin tuomioistuin katsoi, että hakukoneen sellaisen toiminnan, joka käsittää sivullisten internetissä julkaisemien tai siihen liittämien tietojen löytämisen, automaattisen indeksoinnin ja tilapäisen tallentamisen sekä lopuksi kyseisten tietojen asettamisen internetin käyttäjien saataville tietystä etusijajärjestyksessä, on katsottava olevan henkilötietojen käsittelyä silloin, kun näihin tietoihin sisältyy henkilötietoja (tuomiolauselman 1 kohta). Unionin tuomioistuin myös muistutti, että direktiivissä tarkoitettuja toimia on pidettävä käsittelynä myös siinä tilanteessa, että ne koskevat yksinomaan tiedotusvälineissä julkaistua aineistoa sellaisenaan. Jos direktiivin soveltamisesta poikettaisiin yleisesti tällaisessa tilanteessa, kyseinen direktiivi olisi suurelta osin merkityksetön (29 ja 30 kohta).

4. Henkilötietojen käsittelyn laillisuuden edellytykset direktiivin 95/46/EY 7 artiklaan nähden arvioituna

Tuomio 16.12.2008 (suuri jaosto), Huber (C-524/06, EU:C:2008:724)¹⁸

Saksan liittotasavallan siirtolais- ja pakolaisvirasto (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge) hallinnoi ulkomaalaisista pidettävää keskusrekisteriä, johon kootaan tiettyjä henkilötietoja niistä ulkomaalaisista, joiden oleskelu Saksan alueella kestää yli kolme kuukautta. Rekisteriä käytetään tilastotieteellisiin tarkoituksiin ja silloin, kun turvallisuus-, poliisi- sekä oikeusviranomaiset käyttävät toimivaltaa rikollisen tai yleisen turvallisuuden vaarantavan toiminnan estämiseen tai sellaisen selvittämiseen.

Itävallan kansalainen Huber muutti Saksaan vuonna 1996 harjoittaakseen siellä itsenäisen vakuutusasiamiehen ammattia. Hän katsoi tulleen syrjityksi kyseisen rekisterin sisältämien häntä koskevien tietojen käsittelyn vuoksi erityisesti, koska tällaista tietokantaa ei pidetä Saksan kansalaisista, ja pysyi näiden tietojen poistamista.

Tässä yhteydessä oikeusriita käsittelevä Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen (Nordrhein-Westfalenin osavaltion ylemmän asteen hallintotuomioistuin) esitti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön siitä, oliko kyseisessä rekisterissä suoritettu henkilötietojen käsittely unionin oikeuden mukaista.

Unionin tuomioistuin muistutti ensimmäiseksi, että unionin kansalaisten oikeus oleskella sellaisen jäsenvaltion alueella, jonka kansalainen hän ei ole, ei ole ehdoton, vaan siihen voi liittyä rajoituksia. Tämän vuoksi tällaisen rekisterin käyttäminen tukemaan oleskeluoikeutta koskevan lainsäädännön soveltamisesta vastaavia viranomaisia on lähtökohtaisesti hyväksyttävää ja sen luonteen vuoksi yhteensoveltuva EY 12 artiklan ensimmäisen kohdan (josta on tullut SEUT 18 artiklan ensimmäinen kohta) sisältämän kansalaisuuden perusteella tapahtuvan syrjinnän kiellon kanssa. Tällaisessa rekisterissä saa kuitenkin olla vain ne tiedot, jotka ovat tätä varten tarpeen henkilötietojen suojasta annetussa direktiivissä tarkoitettulla tavalla (54, 58 ja 59 kohta).

Direktiivin 95/46/EY 7 artiklan e alakohdassa tarkoitettua käsittelyn tarpeellisuutta koskevasta käsitteestä unionin tuomioistuin totesi ensimmäiseksi, että kyse on unionin oikeuden itsenäisestä käsitteestä, jota on tulkittava siten, että se vastaa täysimääräisesti tämän direktiivin tavoitetta, joka on määritelty sen 1 artiklan 1 kohdassa. Henkilötietojen käsittelyjärjestelmä on unionin oikeuden mukainen, jos se sisältää yksinomaan tiedot, jotka ovat tarpeen, jotta kyseiset viranomaiset voivat soveltaa tätä lainsäädäntöä, ja jos sen keskitetyn luonteen avulla tätä lainsäädäntöä voidaan soveltaa tehokkaammin sellaisten unionin kansalaisten oleskeluoikeuden osalta, jotka eivät ole tämän jäsenvaltion kansalaisia.

¹⁸ Mainittu tuomio on esitetty vuoden 2008 vuosikertomuksessa, s. 45.

Direktiivin 95/46/EY 7 artiklan e alakohdassa tarkoitettulla tavalla tarpeellisina ei missään tapauksessa voida pitää nimeltä mainittujen henkilöiden henkilötietojen tallentamista ja käsittelyä tämän kaltaisen rekisterin puitteissa tilastotieteellisiin tarkoituksiin (52, 66 ja 68 kohta).

Mitä tulee rekisterin sisältämien tietojen käyttöön rikollisuuden torjuntaan, unionin tuomioistuin totesi, että tämä tavoite liittyy syytteiden nostamiseen tehdyistä rikoksista ja rikkomuksista tekijöiden kansalaisuudesta riippumatta. Tämän vuoksi jäsenvaltion kannalta sen kansalaisten tilanne ei voi rikollisuuden torjunnan tavoitteen valossa olla erilainen kuin sellaisten unionin kansalaisten asema, jotka eivät ole tämän jäsenvaltion kansalaisia ja jotka oleskelevat tämän jäsenvaltion alueella. Näin ollen jäsenvaltion kansalaisten ja unionin kansalaisten erilainen kohtelu, joka johtuu siitä, että ainoastaan unionin kansalaisten, jotka eivät ole kyseessä olevan jäsenvaltion kansalaisia, henkilötietoja käsitellään järjestelmällisesti rikollisuuden torjumiseksi, merkitsee EY 12 artiklan ensimmäisessä kohdassa kiellettyä syrjintää (78–80 kohta).

Tuomio 24.11.2011, ASNEF ja FECEMD (C-468/10 ja C-469/10, EU:C:2011:777)

Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito (ASNEF) ja Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo (FECEMD) olivat molemmat tehneet Tribunal Supremossa (ylin oikeusaste, Espanja) hallintovalituksen useista kuninkaan asetuksen nro 1720/2007 pykälästä. Mainitulla asetuksella pantiin täytäntöön laki nro 15/1999, jolla saatettiin direktiivi 95/46/EY osaksi Espanjan oikeutta.

ASNEF ja FECEMD katsoivat erityisesti, että Espanjan oikeudessa – henkilötietojen käsittelyn sallimiseksi ilman kyseisen henkilön suostumusta – säädettiin edellytyksestä, jota ei ollut direktiivissä 95/46/EY, ja edellytettiin, että mainitut tiedot ovat yleisön saatavilla olevissa lähteissä sellaisina kuin ne luettelaa lain nro 15/1999 3 §:n j alakohdassa. Ne väittivät tältä osin, että mainitulla lailla ja kuninkaan asetuksella nro 1720/2007 rajoitettiin direktiivin 95/46/EY 7 artiklan f alakohdan ulottuvuutta, sillä viimeksi mainitussa säännöksessä säädetään henkilötietojen käsittelemiseksi kyseessä olevan henkilön suostumuksen puuttuessa ainoastaan yhdestä edellytyksestä, joka koskee yksinomaan rekisterinpitäjän tai tiedot saavan sivullisen oikeutetun intressin toteuttamista.

Unionin tuomioistuin totesi tästä ensinnäkin, että direktiivissä 95/46/EY säädetään tyhjentävästä luettelosta, johon on rajattu tilanteet, joissa henkilötietojen käsittelyn voidaan katsoa olevan laillista kyseessä olevan henkilön suostumuksen puuttuessa. Jäsenvaltiot eivät täten voi direktiivin 5 artiklan perusteella ottaa käyttöön muita henkilötietojen käsittelyn laillistamista koskevia periaatteita kuin ne, jotka mainitaan 7 artiklassa, eivätkä lisävaatimuksilla muuttaa mainitussa artiklassa säädettyjen periaatteiden ulottuvuutta. Kyseisessä 5 artiklassa annetaan jäsenvaltioille lupa ainoastaan määritellä henkilötietojen käsittelyn laillisuuden edellytykset direktiivin II luvussa eli näin siis sen 7 artiklassa säädettyissä rajoissa (30, 32 ja 33 kohta).

Erityisesti on niin, että jäsenvaltioilla on mahdollisuus vahvistaa periaatteellisia ohjeita direktiivin 95/46/EY 7 artiklan f alakohdassa tarkoitetun, asiassa vastakkain olevien oikeuksien ja intressien edellyttämän punnitsemisen suorittamiseksi. Ne voivat myös ottaa huomioon sen, että rekisteröidyn perusoikeuksiin häntä koskevien tietojen käsittelyn vuoksi kohdistuvan loukkauksen vakavuus voi vaihdella sen mukaan, ovatko kyseessä olevat tiedot mahdollisesti jo yleisön saatavilla olevassa lähteessä vai eivät (44 ja 46 kohta).

Unionin tuomioistuin kuitenkin katsoi, että jos kansallisella lainsäädännöllä suljetaan kokonaan pois tiettyjen henkilötietoryhmien osalta mahdollisuus niiden käsittelyyn vahvistamalla näiden ryhmien osalta lopullisesti se, mikä vastakkaisten oikeuksien ja intressien punnitsemisen tulos on, sallimatta muunlaista tulosta tiettyjen konkreettisissa tapauksessa vallitsevien erityisten olosuhteiden perusteella, kyseessä ei ole enää pelkkä direktiivin 95/46/EY 5 artiklassa tarkoitettu täsmennys. Näin ollen unionin tuomioistuin

totesi, että direktiivin 95/46/EY 7 artiklan f alakohta on esteenä sille, että jäsenvaltio sulkee ehdottomasti ja yleisesti pois mahdollisuuden käsitellä tiettyihin tietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja sallimatta niiden oikeuksien ja intressien punnitsemista, joista on kyse tietyssä yksittäisessä tapauksessa (47 ja 48 kohta).

Tuomio 19.10.2016, Breyer (C-582/14, EU:C:2016:779)

Tässä tuomiossa (ks. myös otsikko II.2 ”Henkilötietojen käsite”) unionin tuomioistuin otti kantaa myös siihen, onko direktiivin 95/46/EY 7 artiklan f alakohta esteenä sellaiselle kansalliselle säännökselle, jonka mukaan verkkomediapalvelujen tarjoaja saa kerätä ja hyödyntää käyttäjän henkilötietoja ilman tämän suostumusta vain silloin, kun tämä on tarpeen, jotta mahdollistetaan kyseisen käyttäjän kyseisen verkkomediapalvelun tosiasiallinen käyttö ja tämän käytön laskutus, ja jonka mukaan verkkomediapalvelun yleisen toiminnan takaamisen tavoitteella ei voida oikeuttaa kulloisenkin yksittäisen käytön päättymisen jälkeistä hyödyntämistä.

Se totesi, että direktiivin 95/46/EY 7 artiklan f alakohta ei ole esteenä kyseessä olevalle säännöstölle. Mainitun säännöksen nojalla siinä tarkoitettu henkilötietojen käsittely on laillista, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän tai tiedot saavan sivullisen oikeutetun intressin toteuttamiseksi, paitsi milloin tämän intressin syrjäyttävät rekisteröidyn intressit ja perusoikeudet ja -vapaudet. Käsiteltävässä asiassa Saksan säännöstössä suljettiin ehdottomasti ja yleisesti pois mahdollisuus käsitellä tiettyihin tietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja sallimatta niiden oikeuksien ja intressien punnitsemista, joista on kyse tietyssä yksittäisessä tapauksessa. Tällä rajoitettiin laittomasti kyseisen direktiivin 95/46/EY 7 artiklan f alakohdassa säädetyn periaatteen ulottuvuutta, koska näin suljettiin pois se, että verkkomediapalvelun yleisen toiminnan takaamisen tavoitetta voitaisiin punnita suhteessa näiden käyttäjien intresseihin tai perusoikeuksiin ja -vapauksiin (62–64 kohta ja tuomiolauselman 2 kohta).

Tuomio 4.5.2017, Rīgas satiksme (C-13/16, EU:C:2017:336)

Tässä asiassa oli kyse oikeusriidasta, jossa vastakkain olivat Latvian poliisi ja Rīgas satiksme, joka on Riian kaupungin johdinautoyrittäjä, ja jossa oli kyse pyynnöstä saada tietoja onnettomuuden aiheuttaneen henkilön tunnistamista varten. Käsiteltävässä asiassa taksinkuljettaja oli liikenneonnettomuuden yhteydessä pysäyttänyt autonsa ajoväylän reunaan. Rīgas satiksmen johdinauton ohittaessa taksia taksin takapenkillä istunut matkustaja avasi oven, joka osui johdinautoon ja vahingoitti sitä. Siviilioikeudellisen kanteen nostamiseksi Rīgas satiksme pyysi poliisilta tietoja onnettomuuden aiheuttaneen henkilön tunnistamista varten. Poliisi kieltäytyi antamasta matkustajan henkilönnumeroa ja osoitetta ja asiakirjoja, jotka koskivat onnettomuudessa mukana olleiden henkilöiden selvityksiä, sillä perusteella, että hallinnollisen seuraamusmenettelyn asiakirjat voidaan luovuttaa vain kyseisen menettelyn osapuolille ja että henkilötietojen suojasta annettu laki kieltää luonnollisten henkilöiden henkilönumeron ja osoitteen luovuttamisen.

Tässä tilanteessa Administratīvo lietu departaments (ylimmän tuomioistuimen hallintoasioita käsittelevä osasto, Latvia) päätti tiedustella unionin tuomioistuimelta, asetetaanko direktiivin 95/46/EY 7 artiklan f alakohdassa velvollisuus luovuttaa henkilötietoja sivulliselle, jotta tämä voi nostaa siviilioikeudellisen vahingonkorvauskanteen vaatiakseen kyseisen henkilön, jota henkilötietosuojaa koskee, aiheuttaman vahingon korvaamista, ja voiko sillä seikalla, että kyseinen henkilö on alaikäinen, olla vaikutusta tämän säännöksen tulkintaan.

Unionin tuomioistuin katsoi, että direktiivin 95/46/EY 7 artiklan f alakohtaa on tulkittava siten, ettei siinä aseteta velvollisuutta luovuttaa henkilötietoja sivulliselle, jotta tämä voi nostaa siviilioikeudellisen vahingonkorvauskanteen vaatiakseen henkilön, jota henkilötietosuojaa koskee, aiheuttaman vahingon korvaamista. Mainittu säännös ei kuitenkaan ole esteenä tällaiselle luovuttamiselle siinä tapauksessa,

että luovuttaminen tapahtuu kansallisen oikeuden nojalla ja tässä säännöksessä säädettyjä edellytyksiä noudattaen (27 ja 34 kohta ja tuomiolauselma).

Unionin tuomioistuin huomautti tästä, ettei ole perusteltua – mikä kansallisen tuomioistuimen on varmistettava – kieltäytyä sellaisten henkilötietojen luovuttamisesta vahinkoa kärsineelle osapuolelle, jotka ovat tarpeen vahingonkorvauskanteen nostamiseksi vahingon aiheuttanutta henkilöä vastaan tai mahdollisesti huoltajia vastaan sen vuoksi, että vahingon aiheuttanut henkilö on alaikäinen (33 kohta).

Tuomio 27.9.2017, Puškár (C-73/16, EU:C:2017:725)

Pääasian oikeudenkäynnissä Puškár nosti kanteen Najvyšší súd Slovenskej republikyssa (Slovakian tasavallan ylin tuomioistuin) ja vaati, että Finančné riaditeľstvo (verohallitus), kaikki sen alaiset verotoimistot ja Kriminálny úrad finančnej správy (talousrikollisuuden torjuntavirasto) veloitetaan poistamaan Puškárin nimi verohallituksen bulvaaniksi katsomien henkilöiden luettelosta, jonka verohallitus on laatinut veronkannon tarkoituksessa ja jonka päivityksestä vastaavat verohallitus, sen alaiset verotoimistot sekä talousrikollisuuden torjuntavirasto (jäljempänä riidanalainen luettelo). Hän vaati myös poistamaan kaikki häntä koskevat merkinnät näistä luetteloista ja verohallinnon tietojärjestelmästä.

Tässä tilanteessa Najvyšší súd tiedusteli unionin tuomioistuimelta muun muassa, voidaanko perusoikeuskirjan 7 artiklassa vahvistettua oikeutta yksityis- ja perhe-elämän, kodin sekä viestien kunnioittamiseen ja 8 artiklassa vahvistettua oikeutta henkilötietojen suojaan tulkita siten, ettei jäsenvaltio voi ilman rekisteröidyn suostumusta koota veronkannon tarpeisiin luetteloja henkilötiedoista, toisin sanoen siten, että henkilötietojen hankkimiseen viranomaisen käyttöön veropetosten torjumiseksi liittyy itsessään riskejä.

Unionin tuomioistuin katsoi, että direktiivin 95/46/EY 7 artiklan e alakohta ei ole esteenä sille, että jäsenvaltion viranomaiset suorittavat veronkannon ja veropetosten torjunnan tarkoituksessa sen kaltaista henkilötietojen käsittelyä kuin riidanalaisen luettelon laatiminen pääasiassa ilman rekisteröityjen suostumusta, edellyttäen yhtäältä, että näille viranomaisille on kansallisessa lainsäädännössä annettu kyseisessä säännöksessä tarkoitettuja yleistä etua koskevia tehtäviä, että tämän luettelon laatiminen ja rekisteröityjen nimen merkitseminen siihen ovat tosiasiallisesti soveltuvia ja tarpeen tavoiteltujen päämäärien saavuttamiseksi ja että on olemassa riittäviä indisioita olettaa, että rekisteröidyt ovat luettelossa perustellusti, ja toisaalta, että kaikki direktiivissä 95/46/EY asetetut henkilötietojen käsittelyn laillisuuden edellytykset täyttyvät (117 kohta ja tuomiolauselman 3 kohta).

Unionin tuomioistuin huomautti tästä, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava, onko riidanalaisen luettelon laatiminen tarpeen pääasiassa kyseessä olevien yleistä etua koskevien tehtävien suorittamiseksi, kun otetaan huomioon erityisesti riidanalaisen luettelon laatimisen täsmällinen tarkoitus, oikeusvaikutukset, jotka koskevat luettelossa mainittuja henkilöitä, sekä se, onko luettelo julkinen vai ei. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on suhteellisuusperiaatteen kannalta arvioituna tarkistettava, onko niin, että riidanalaisen luettelon laatiminen ja rekisteröityjen nimien merkitseminen luetteloon soveltuvat niillä tavoiteltujen päämäärien saavuttamiseksi ja ettei näiden päämäärien saavuttamiseksi ole olemassa lievempiä keinoja (111, 112 ja 113 kohta).

Unionin tuomioistuin totesi vielä, että se, että henkilö on merkitty riidanalaiseen luetteloon, voi loukata joitakin hänen oikeuksistaan. Tähän luetteloon merkitseminen voi näet vahingoittaa hänen mainettaan ja vaikuttaa hänen suhteisiinsa veroviranomaisiin. Tämä merkintä voi myös vaikuttaa kyseisen henkilön syyttömyysolettamaan, joka on vahvistettu perusoikeuskirjan 48 artiklan 1 kohdassa, sekä oikeushenkilöiden, jotka on liitetty riidanalaiseen luetteloon merkittyihin luonnollisiin henkilöihin, perusoikeuskirjan 16 artiklan mukaiseen elinkeinovapauteen. Tällainen puuttuminen voi näin ollen olla asianmukainen vain, jos on riittäviä viitteitä epäilystä, että rekisteröity toimii näennäisesti häneen

liitettyjen oikeushenkilöiden johtotehtävissä, mikä vaikuttaa haitallisesti veronkantoa ja veropetosten torjuntaa koskevaan yleiseen etuun (114 kohta).

Unionin tuomioistuin katsoi myös, että jos on olemassa syitä direktiivin 95/46/EY 13 artiklan nojalla rajoittaa joitakin sen 6 ja 10–12 artiklassa säädettyjä oikeuksia kuten rekisteröidyn oikeutta informointiin, tällaisen rajoituksen on oltava välttämätön 13 artiklan 1 kohdassa mainitun edun, kuten tärkeän taloudellisen tai rahoituksellisen edun verotusta koskevissa asioissa, varmistamiseksi, ja perustuttava lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin (116 kohta).

III. Henkilötietojen siirtäminen kolmansiin maihin

Tuomio 6.11.2003 (täysistunto), Lindqvist (C-101/01, EU:C:2003:596)¹⁹

Tässä tuomiossa (ks. myös otsikko II.3 ”Henkilötietojen käsittelyn käsite”) ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin halusi erityisesti selvittää, oliko Lindqvist suorittanut mainitussa direktiivissä tarkoitettun henkilötietojen siirron kolmansiin maihin.

Unionin tuomioistuin katsoi, että direktiivin 95/46/EY 25 artiklassa tarkoitettusta ”henkilötietojen siirrosta kolmansiin maihin” ei ole kyse silloin, kun tietystä jäsenvaltiossa oleva henkilö laittaa henkilötietoja internetsivulle, joka on tallennettu sellaisen luonnollisen tai oikeushenkilön palvelimelle, joka säilyttää sitä internetsivustoa, jolta kyseistä sivua voidaan lukea ja joka toimii samassa tai jossakin toisessa jäsenvaltiossa, saattaen tiedot näin kaikkien sellaisten henkilöiden saataville, jotka kytkeytyvät internetiin, kolmansissa maissa olevat henkilöt mukaan lukien (71 kohta ja tuomiolauselman 4 kohta).

Kun näet otetaan huomioon internetin kehitysaste silloin kun direktiiviä 95/46/EY laadittiin, sekä se, että sen IV luvussa, johon mainittu 25 artikla kuuluu, ei ole internetin käyttöön soveltuvia kriteereitä, joiden tarkoituksena on turvata se, että jäsenvaltiot kykenevät valvomaan henkilötietojen siirtämistä kolmansiin maihin ja kieltämään nämä henkilötietojen siirrot silloin, kun tällaisissa maissa voimassa oleva tietosuojaja ei ole riittävä, ei voida olettaa yhteisöjen lainsäätäjän aikoneen tulevaisuuden varalta sisällyttää käsitteeseen ”henkilötietojen siirto kolmansiin maihin” tällaista tilannetta, jossa henkilötietoja laitetaan internetsivulle, vaikka tiedot saatetaankin tällä tavoin sellaisten kolmansissa maissa olevien henkilöiden saataville, joilla on tähän tarvittavat tekniset välineet (63, 64 ja 68 kohta).

Tuomio 6.10.2015 (suuri jaosto), Schrems (C-362/14, EU:C:2015:650)²⁰

Schrems, joka on Itävallan kansalainen ja Facebook-verkkoyhteisöpalvelun käyttäjä, oli tehnyt kantelun Data Protection Commissionerille (tietosuojavaltuutettu, Irlanti) siitä syystä, että Facebook Ireland siirsi Yhdysvaltoihin käyttäjiensä henkilötietoja ja säilytti niitä mainitussa valtiossa sijaitsevilla palvelimilla. Tietoja myös käsiteltiin tuolla. Schremsin mukaan Yhdysvaltojen oikeus ja siellä noudatetut käytännöt eivät tarjonneet riittävää suojaa sitä vastaan, että julkisviranomaiset valvovat kyseiseen valtioon siirrettyjä tietoja. Data Protection Commissioner kieltäytyi tutkimasta kantelua muun muassa sillä

¹⁹ Mainittu tuomio on esitetty vuoden 2003 vuosikertomuksessa, s. 67.

²⁰ Mainittu tuomio on esitetty vuoden 2015 vuosikertomuksessa, s. 53.

perusteella, että komissio oli päätöksessään 2000/520/EY²¹ katsonut, että safe harbour -järjestelmän²² ansiosta Yhdysvallat takaa siirrettyjen henkilötietojen suojan riittävän tason.

Tässä tilanteessa High Court (ylin tuomioistuin, Irlanti) esitti unionin tuomioistuimelle kysymyksen siitä, kuinka tulkita direktiivin 95/46/EY 25 artiklan 6 kohtaa, jonka nojalla komissio voi todeta, että kolmas maa turvaa siirrettyjen tietojen suojan riittävän tason, sekä kysymyksen, jolla pyrittiin selvittämään, oliko komission mainitun 25 artiklan 6 kohdan nojalla tekemä päätös 2000/520/EY pätevä.

Unionin tuomioistuin julisti komission päätöksen pätemättömäksi kokonaisuudessaan ja korosti ensinnäkin, että päätöksen tekeminen edellytti komission asianmukaisin perusteluin tekemää toteamusta siitä, että asianomainen kolmas maa tosiasiallisesti takaa perusoikeuksien suojan sellaisen tason, joka pääosiltaan vastaa unionin oikeusjärjestyksessä taattua tasoa. Koska komissio ei ole tätä todennut päätöksessään 2000/520/EY, tämän päätöksen 1 artiklassa jätetään huomiotta vaatimukset, joista säädetään direktiivin 95/46/EY 25 artiklan 6 kohdassa, luettuna perusoikeuskirjan valossa, joten kyseinen 1 artikla on pätemätön. Safe harbour -periaatteita nimittäin sovelletaan vain oman varmennuksensa antaneisiin henkilötietoja unionista saaviin yhdysvaltalaisiin organisaatioihin, mutta vaatimuksena ei ole, että Yhdysvaltain viranomaiset noudattaisivat kyseisiä periaatteita. Lisäksi päätös 2000/520/EY mahdollistaa puuttumisen niiden henkilöiden perusoikeuksiin, joiden henkilötiedot siirretään tai voitaisiin siirtää unionista Yhdysvaltoihin, sisältämättä toteamusta siitä, että Yhdysvalloissa olisi valtiollisia sääntöjä, joilla olisi tarkoitus rajoittaa mahdollista puuttumista kyseisiin oikeuksiin, ja sisältämättä mainintaa, että tällaista puuttumista vastaan on olemassa tehokasta oikeussuojaa (82, 87–89 ja 96–98 kohta sekä tuomiolauselman 2 kohta).

Unionin tuomioistuin julisti pätemättömäksi myös päätöksen 2000/520/EY 3 artiklan, siltä osin kuin se estää kansallisia valvontaviranomaisia käyttämästä valtuuksia, jotka niillä on direktiivin 95/46/EY 28 artiklan nojalla, kun henkilö esittää seikkoja, jotka voivat kyseenalaistaa komission päätöksen, jossa on todettu kolmannen maan takaavan tietosuojan riittävän tason, yhteensoveltuvuuden henkilöiden yksityiselämän sekä perusvapauksien ja -oikeuksien suojan kanssa (102–104 kohta). Unionin tuomioistuin katsoi, että päätöksen 2000/520/EY 1 ja 3 artiklan pätemättömyys vaikuttaa koko päätöksen pätevytyteen (105 ja 106 kohta).

Sikäli kuin kyse on mahdottomuudesta perustella tällaista puuttumista, unionin tuomioistuin huomautti ensinnäkin, että unionin säännöstössä, jolla puututaan perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa taattuihin perusoikeuksiin, on säädettävä selvistä ja täsmällisistä toimenpiteen laajuutta ja soveltamista koskevista säännöistä, joissa asetetaan vähimmäisvaatimukset, jotta henkilöillä, joiden henkilötiedot ovat kyseessä, on riittävät takeet, joiden avulla heidän tietonsa voidaan tehokkaasti suojata väärinkäytön vaaroilta sekä kaikenlaiselta näiden tietojen laittomalta saannilta ja käytöltä. Tarve tällaisista takeista on tärkeä varsinkin silloin, kun henkilötietoja käsitellään automaattisesti ja on olemassa huomattava vaara laittomasta pääsystä näihin tietoihin (91 kohta).

Lisäksi ja varsinkin on huomattava, että yksityiselämän kunnioitusta koskevan perusoikeuden suoja unionin tasolla edellyttää, että henkilötietojen suojaa koskevat poikkeukset ja rajoitukset toteutetaan sen rajoissa, mikä on ehdottomasti tarpeen (92 kohta). Siihen, mikä on ehdottomasti tarpeen, ei siis rajoitu säännöstö, jossa sallitaan yleisesti kaikkien henkilöiden, joiden henkilötiedot on siirretty unionista, kaikkien henkilötietojen säilyttäminen tekemättä mitään erottelua, rajoitusta tai poikkeusta tavoiteltavan päämäärän mukaan ja säätämättä objektiivisesta perusteesta, jolla voitaisiin rajoittaa viranomaisten pääsyä tietoihin ja rajata niiden myöhempi käyttö tarkoituksiin, jotka ovat täsmällisiä,

21 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY mukaisesti yksityisyyden suojaa koskevien safe harbour -periaatteiden antaman suojan riittävydestä ja niihin liittyvistä Yhdysvaltojen kauppaministeriön julkaisemista tavallisimmista kysymyksistä 26.7.2000 tehty komission päätös 2000/520/EY (EYVL L 215, 25.8.2000, s. 7).

22 Safe harbour -järjestelmä sisältää joukon henkilötietojen suojaa koskevia periaatteita, joiden noudattamiseen amerikkalaiset yritykset voivat vapaaehtoisesti sitoutua.

täysin rajallisia ja omiaan oikeuttamaan puuttumisen, jota niin henkilötietoihin pääsy kuin niiden käyttökin merkitsevät (93 kohta). Säännöstöstä, jonka nojalla viranomaiset pääsevät yleisesti sähköisen viestinnän sisältöön, on erityisesti katsottava, että sillä loukataan yksityiselämän kunnioitusta koskevan perusoikeuden keskeistä sisältöä. Myöskään säännöstö, jossa yksityisille ei anneta mitään mahdollisuutta käyttää oikeussuojakeinoja, jotta he saisivat tutustua henkilötietoihinsa tai voisivat saada tällaiset tiedot oikaistuksi tai poistetuiksi, ei ole tehokasta oikeussuojaa koskevan perusoikeuden, sellaisena kuin se vahvistetaan perusoikeuskirjan 47 artiklassa, keskeisen sisällön mukainen (94 ja 95 kohta).

***Lausunto 1/15 (EU:n ja Kanadan välinen matkustajarekisterisopimus) 26.7.2017 (suuri jaosto)
(EU:C:2017:592)***

Unionin tuomioistuin lausui 26.7.2017 ensimmäistä kertaa kansainvälisen sopimusluonnoksen yhteensoveltuvuudesta perusoikeuskirjan ja erityisesti siinä olevien yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevien määräysten kanssa.

Euroopan unioni ja Kanada ovat neuvotelleen sopimuksen matkustajatietojen (PNR-tiedot) siirtämisestä ja käsittelystä (PNR-sopimus), joka allekirjoitettiin 2014. Euroopan unionin neuvosto pyysi Euroopan parlamenttia hyväksymään sopimuksen, mutta viimeksi mainittu päätti saattaa asian unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi selvittääkseen, oliko suunniteltu sopimus unionin oikeuden mukainen.

Suunniteltu sopimus mahdollistaa kaikkien lentomatrustajien PNR-tietojen järjestelmällisen ja jatkuvan siirtämisen Kanadan viranomaisille näiden tietojen käyttämiseksi ja säilyttämiseksi sekä niiden mahdollisen edelleen siirtämisen muille viranomaisille ja muille kolmansille maille terrorismin ja vakavan kansainvälisen rikollisuuden torjumiseksi. Suunnitellussa sopimuksessa määrätään muun muassa viiden vuoden ajasta tietojen säilyttämiseksi ja asetetaan erityisvaatimuksia, jotka koskevat PNR-tietojen turvallisuutta ja koskemattomuutta, kuten arkaluontoisten tietojen välitön poistaminen, ja siinä määrätään myös oikeudesta tutustua näihin tietoihin, korjata ja poistaa niitä sekä hallinnollisista ja oikeudellisista muutoksenhakeinoista.

Suunnitellussa sopimuksessa tarkoitetut PNR-tiedot sisältävät matkustajan nimen ja yhteystietojen lisäksi muun muassa varausta varten tarpeelliset tiedot, kuten matkustuspäivät ja matkareitin, tiedot lipunnumeroista, samalla varaustunnuksella matkustavista henkilöryhmistä, maksutavasta tai laskutuksesta, matkatavaroista ja matkustajia koskevista yleisistä huomautuksista.

Unionin tuomioistuin katsoi lausunnossaan, että PNR-sopimusta ei voida tehdä sen tämänhetkisessä muodossa, koska useat sen määräyksistä ovat ristiriidassa unionin tunnustamien perusoikeuksien kanssa.

Se totesi ensimmäiseksi, että sekä PNR-tietojen siirtäminen unionista Kanadan toimivaltaisille viranomaisille että unionin Kanadan kanssa neuvottelema järjestelmä ehdoista, jotka koskevat näiden tietojen säilyttämistä, käyttöä ja mahdollista siirtämistä edelleen muille Kanadan viranomaisille, Europolille, Eurojustille, jäsenvaltioiden oikeus- tai poliisiviranomaisille tai jopa muiden kolmansien maiden viranomaisille, muodosti perusoikeuskirjan 7 artiklassa taattuihin oikeuksiin puuttumisen. Nämä toimet merkitsevät myös puuttumista perusoikeuskirjan 8 artiklassa taattuun henkilötietojen suojan perusoikeuteen, koska ne merkitsevät henkilötietojen käsittelyä (125 ja 126 kohta).

Unionin tuomioistuin korosti myös, että vaikka jotkin PNR-tiedoista eivät erikseen tarkasteltuina näytä voivan paljastaa merkittäviä tietoja asianomaisten henkilöiden yksityiselämästä, kyseiset tiedot voivat yhdessä tarkasteltuina muun muassa paljastaa koko matkareitin, matkustustottumuksia, kahden tai useamman henkilön välisiä suhteita sekä tietoja lentomatrustajien taloudellisesta tilanteesta, heidän ravintotottumuksistaan tai heidän terveydentilastaan, ja ne voisivat jopa välittää näistä matkustajista suunnitellun sopimuksen 2 artiklan e alakohdassa määritellyn kaltaisia arkaluonteisia tietoja (tietoja,

jotka koskevat rotua tai etnistä alkuperää, poliittisia mielipiteitä, uskonnollista vakaumusta jne.) (128 kohta).

Se katsoi tämän osalta, että vaikka kyseessä olevat puuttumiset voidaan oikeuttaa pyrkimyksellä yleistä etua koskevaan tavoitteeseen (yleisen turvallisuuden takaaminen terrorismin ja vakavan kansainvälisen rikollisuuden torjumisessa), useat sopimusmääräykset eivät rajoitu pelkästään tarpeelliseen eikä niissä ole selviä ja täsmällisiä sääntöjä.

Unionin tuomioistuin totesi erityisesti, että kun otetaan huomioon vaara syrjintäkiellon vastaisesta käsittelystä, arkaluontoisten tietojen siirtäminen Kanadaan edellyttää täsmällistä ja erityisen pätevää oikeutusperustetta, joka perustuu muihin perusteisiin kuin yleisen turvallisuuden takaamiseen terrorismia ja vakavaa kansainvälistä rikollisuutta vastaan. Tässä tapauksessa tällaista oikeuttamisperustetta ei kuitenkaan ole. Unionin tuomioistuin katsoi, että sopimusmääräykset, jotka koskevat arkaluontoisten tietojen siirtämistä Kanadaan ja niiden säilyttämistä, ovat perusoikeuksien vastaisia (165 ja 232 kohta).

Toiseksi unionin tuomioistuin katsoi, että lentomatikustajien lähdettyä Kanadasta kaikkien lentomatikustajien niiden PNR-tietojen säilyttäminen, joka sopimuksessa sallitaan, ei rajoitu pelkästään tarpeelliseen. Siltä osin kuin kyse on lentomatikustajista, joiden osalta riskiä terrorismista tai vakavasta kansainvälisestä rikollisuudesta ei ole tunnistettu heidän Kanadaan saapumisensa ajankohdasta siihen asti, kun he lähtevät tästä maasta, heidän PNR-tietojensa ja suunnitellun sopimuksen tavoitteen välillä ei heidän kyseisestä maasta lähdettyään ole edes sellaista välillistä yhteyttä, joka oikeuttaisi kyseisten tietojen säilyttämisen. Sen sijaan PNR-tietojen säilyttäminen lentomatikustajista, joiden osalta on tunnistettu objektiivisia seikkoja, joiden perusteella voidaan katsoa, että he voisivat Kanadasta lähdettyäänkin merkitä riskiä terrorismin ja vakavan kansainvälisen rikollisuuden torjunnan kannalta, on hyväksyttävää jopa viiden vuoden ajan heidän Kanadassa oleskelunsa päättymisenkin jälkeen (205–207 ja 209 kohta).

Kolmanneksi unionin tuomioistuin katsoi, että perusoikeuskirjan 7 artiklassa vahvistettu perusoikeus yksityiselämän kunnioittamiseen edellyttää, että asianomainen henkilö voi varmistua henkilötietojensa käsittelyn paikkansapitävyydestä ja laillisuudesta. Kyseisellä henkilöllä on oltava oikeus tutustua itseään koskeviin käsiteltäviin tietoihin voidakseen suorittaa tarpeelliset tarkastukset.

Unionin tuomioistuin korosti, että suunnitellussa sopimuksessa on tärkeää, että lentomatikustajia informoidaan heidän PNR-tietojensa siirrosta kyseiseen kolmanteen maahan ja näiden tietojen käytöstä heti, kun tällainen tiedoksianto ei ole omiaan vaarantamaan suunnitellussa sopimuksessa tarkoitettuja viranomaisten suorittamia tutkimuksia. Tällainen informointi nimittäin on välttämätöntä, jotta lentomatikustajat voivat käyttää oikeuttaan saada tutustua PNR-tietoihinsa ja tarvittaessa oikeuttaan pyytää niiden oikaisua sekä perusoikeuskirjan 47 artiklan ensimmäisen kohdan mukaista oikeuttaan tehokkaiisiin oikeussuojakeinoihin tuomioistuimessa.

Niinpä tapauksissa, joissa esiintyy objektiivisia seikkoja, jotka oikeuttavat PNR-tietojen käytön terrorismin ja vakavan kansainvälisen rikollisuuden torjumiseksi ja jotka edellyttävät oikeusviranomaisen tai riippumattoman hallintoelimen etukäteen antamaa lupaa, lentomatikustajien henkilökohtainen informointi osoittautuu tarpeelliseksi. Sama pätee tapauksiin, joissa lentomatikustajien PNR-tiedot luovutetaan muille viranomaisille tai yksityishenkilöille. Tällainen informaatio on kuitenkin annettava vasta, kun se ei ole omiaan vaarantamaan suunnitellussa sopimuksessa tarkoitettuja viranomaisten suorittamia tutkimuksia (219, 220, 223 ja 224 kohta).

IV. Henkilötietojen suoja internetissä

1. Oikeus vastustaa henkilötietojen käsittelyä ("oikeus tulla unohdetuksi")

Tuomio 13.5.2014 (suuri jaosto), Google Spain ja Google (C-131/12, EU:C:2014:317)

Tässä tuomiossa (ks. myös otsikko II.3 "Henkilötietojen käsittelyn käsite") unionin tuomioistuin täsmensi laajuutta, joka on direktiivissä 95/46/EY säädetyllä oikeudella tutustua henkilötietoihin ja oikeudella vastustaa niiden käsittelyä internetissä.

Niinpä lausueessaan kysymyksestä, joka koski internetin hakukoneen ylläpitäjän vastuun laajuutta, unionin tuomioistuin totesi, että direktiivin 95/46/EY 12 artiklan b alakohdassa ja 14 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohdassa taattujen tiedonsaantia ja vastustusta koskevien oikeuksien kunnioittamiseksi – ja kunhan noissa säännöksissä säädetyt edellytykset täyttyvät – hakukoneen ylläpitäjä on tietyin edellytyksin velvollinen poistamaan henkilön nimellä suoritetun haun johdosta näkyvästä hakutulosten luettelosta linkit sivullisten julkaisemiin internetsivuihin, joissa on kyseistä henkilöä koskevaa tietoa. Unionin tuomioistuin täsmensi, että tällainen velvollisuus voi olla myös siinä tilanteessa, että kyseistä nimeä tai kyseisiä tietoja ei ole poistettu ensin tai poisteta samanaikaisesti näiltä internetsivuilta, ja näin on tilanteen mukaan jopa silloin, kun niiden julkaiseminen mainituilla sivuilla on itsessään laillista (88 kohta ja tuomiolauselman 3 kohta).

Unionin tuomioistuin, jolta tiedusteltiin myös, onko kyseessä olevalla henkilöllä direktiivin nojalla oikeus vaatia poistamaan tällaisesta luettelosta linkit internetsivuihin sillä perusteella, että hän haluaa niiden tulevan "unohdetuksi" tietyn ajan kuluttua, totesi ensimmäiseksi, että jopa paikkansapitävien tietojen alun perin laillinen käsittely voi ajan myötä muuttua kyseisen direktiivin kanssa yhteensopimattomaksi, jos kyseiset tiedot eivät ole enää tarpeen siihen tarkoitukseen, johon ne on kerätty ja jossa niitä on käsitelty, etenkin silloin, kun ne eivät ole asianmukaisia, kun ne eivät ole tai eivät enää ole olennaisia taikka kun ne ovat liian laajoja näihin tarkoituksiin tai niitä on säilytetty liian pitkään (93 kohta). Näin ollen tilanteessa, jossa kyseisen henkilön tekemän vaatimuksen johdosta todetaan, että näiden linkkien sisällyttäminen hakutulosten luetteloon on direktiivin vastaista, mainitun hakutulosten luettelon asianomaiset tiedot ja linkit on poistettava (94 kohta). Tässä yhteydessä on korostettava, että rekisteröidyillä siihen olevan oikeuden toteaminen, ettei hänen henkilöönsä koskevia tietoja liitetä enää hänen nimeensä hakutulosten luettelossa, ei edellytä sitä, että kyseessä olevien tietojen sisällyttäminen hakutulosten luetteloon aiheuttaa vahinkoa (96 kohta ja tuomiolauselman 4 kohta).

Unionin tuomioistuin täsmensi vielä, että kun rekisteröity voi hänellä perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan nojalla olevien perusoikeuksiensa suhteen vaatia, ettei kyseessä olevia tietoja aseteta enää suuren yleisön saataville sisällyttämällä ne tällaiseen hakutulosten luetteloon, on katsottava, että kyseiset oikeudet syrjäyttävät lähtökohtaisesti paitsi hakukoneen ylläpitäjän taloudellisen intressin myös suurella yleisöllä olevan intressin löytää mainitut tiedot tehdessään haun rekisteröidyn nimellä. Tästä ei kuitenkaan olisi kyse, jos ilmenee, että rekisteröidyillä julkisuudessa olevan aseman kaltaisista erityisistä syistä puuttuminen rekisteröidyn perusoikeuksiin on perusteltavissa sillä ensisijaisella intressillä, joka suurella yleisöllä on saada nuo tiedot saataviinsa (97 kohta ja tuomiolauselman 4 kohta).

2. Henkilötietojen käsittely ja immateriaalioikeudet

*Tuomio 29.1.2008 (suuri jaosto), Promusicae (C-275/06, EU:C:2008:54)*²³

Promusicae, joka on espanjalainen voittoa tavoittelematon yhdistys, jonka jäsenet ovat musiikkitalenttien ja musiikkia sisältävien audiovisuaalisten tallenteiden tuottajia ja julkaisijoita, oli nostanut espanjalaisessa tuomioistuimessa kanteen, jossa se vaati, että internetyhteyksiä tarjoavan espanjalaisen Telefónica de España SAU:n on paljastettava eräiden sellaisten internetin käyttäjien henkilöllisyys ja kotiosoite, joille Telefónica on tarjonnut internetyhteyksipalvelua ja joiden IP-osoite sekä yhteydenoton päivämäärä ja kellonaika olivat tiedossa. Promusicaen mukaan kyseiset henkilöt käyttivät tiedostojenjakohjelmaa (nk. peer-to-peer tai P2P), joka on avoin, riippumaton ja hajautettu sisällönjakoväline, jossa on pitkälle kehitetyt haku- ja lataustoiminnot ja jonka avulla on mahdollista päästä heidän henkilökohtaisen tietokoneensa jaetun hakemiston kautta äänitteisiin, joiden käyttöön liittyvät taloudelliset oikeudet kuuluivat Promusicaen jäsenille. Se vaati näin ollen edellä mainittujen tietojen luovuttamista voidakseen panna asianomaisia vastaan vireille siviiliprosessit.

Tässä tilanteessa Juzgado de lo Mercantil nº 5 de Madrid (Madridin markkinatuomioistuin nro 5, Espanja) tiedusteli unionin tuomioistuimelta sitä, edellytetäänkö unionin säännöstyössä jäsenvaltioiden säätävän velvollisuudesta luovuttaa henkilötietoja tekijänoikeuden tehokkaan suojan varmistamiseksi siviiliprosessin yhteydessä.

Unionin tuomioistuimen mukaan kyseinen ennakkoratkaisupyyntö toi esiin kysymyksen eri perusoikeuksien eli yhtäältä yksityisyyden kunnioittamisesta koskevan oikeuden ja toisaalta omaisuudensuojaa ja tehokkaita oikeussuojakeinoja koskevien oikeuksien suojaan liittyvien vaatimusten välttämättömästä yhteensovittamisesta.

Se katsoi tästä, että tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista (direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä) annetussa direktiivissä 2000/31/EY,²⁴ tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa annetussa direktiivissä 2001/29/EY,²⁵ teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta annetussa direktiivissä 2004/48/EY²⁶ ja henkilötietojen käsittelystä ja yksityisyyden suojasta sähköisen viestinnän alalla (sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi) annetussa direktiivissä 2002/58/EY ei edellytetä jäsenvaltioita säätämään pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa velvollisuudesta luovuttaa henkilötietoja tekijänoikeuden tehokkaan suojan varmistamiseksi siviiliprosessin yhteydessä. Unionin oikeuden mukaan mainittujen valtioiden on kuitenkin pannessaan täytäntöön kyseisiä direktiivejä huolehdittava siitä, että ne nojautuvat sellaiseen kyseisten direktiivien tulkintaan, jolla voidaan varmistaa unionin oikeusjärjestyksessä suojattujen eri perusoikeuksien välinen asianmukainen tasapaino. Jäsenvaltioiden viranomaisten ja tuomioistuinten on pannessaan täytäntöön mainittujen direktiivien noudattamisen edellyttämiä toimenpiteitä tulkittava kansallista oikeuttaan näiden samojen direktiivien mukaisesti, ja tämän lisäksi ne eivät myöskään saa nojautua sellaiseen kyseisten direktiivien tulkintaan, joka johtaisi ristiriitaan mainittujen perusoikeuksien kanssa tai muiden yhteisön oikeuden yleisten periaatteiden, kuten suhteellisuusperiaatteen, kanssa (70 kohta ja tuomiolauselmä).

²³ Mainittu tuomio on esitetty vuoden 2008 vuosikertomuksessa, s. 46.

²⁴ Tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista (direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä) 8.6.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY (EYVL L 178, 17.7.2000, s. 1).

²⁵ Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY (EYVL L 167, 22.6.2001, s. 10).

²⁶ Teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta 29.4.2004 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/48/EY (EUVL L 157, 30.4.2004, s. 45 ja oikaisu EUVL L 195, 2.6.2004, s. 16).

*Tuomio 24.11.2011, Scarlet Extended (C-70/10, EU:C:2011:771)*²⁷

Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM) oli todennut, että Scarlet Extended SA -nimisen internetyhteyden tarjoajan (jäljempänä Scarlet) palveluja käyttävät internetin käyttäjät lataavat internetistä ilman lupaa ja tekijänoikeuskorvauksia maksamatta sen teosvalikoiman teoksia käyttämällä vertaisverkkoja (peer-to-peer). SABAM saattoi asian kansallisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, ja sai ensimmäisessä oikeusasteessa ratkaisun, jolla Scarlet määrättiin lopettamaan tekijänoikeusloukkaukset tekemällä mahdottomaksi kaiken SABAMIN kokoelmaan kuuluvan musiikkiteoksen sisältävien tiedostojen lähettämisen ja vastaanottamisen.

Cour d'appel de Bruxelles (Brysselin ylioikeus, Belgia), jonka käsiteltäväksi Scarlet oli saattanut asian, lykkäsi asian käsittelyä ja esitti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön siitä, oliko tällainen määräys unionin oikeuden mukainen.

Unionin tuomioistuin katsoi, että direktiivejä 95/46/EY, 2000/31/EY, 2001/29/EY, 2002/58/EY ja 2004/48/EY, luettuina yhdessä ja tulkittuina niiden vaatimusten valossa, joita asiaa koskevien perusoikeuksien suojaamisesta aiheutuu, on tulkittava niin, että ne ovat esteenä sille, että Scarlet määrätään ottamaan käyttöön suodatusjärjestelmä, joka koskee kaikkia sen palveluiden kautta kulkevia sähköisiä viestejä ja erityisesti vertaisverkko-ohjelmistojen kautta kulkevia viestejä ja jota sovelletaan erotuksetta koko sen asiakaskuntaan, ennakolta, ja joka toteutetaan täysin internetyhteyden tarjoajan omalla kustannuksella ja jolle ei ole asetettu ajallista rajoitusta ja joka pystyy tunnistamaan internetyhteyden tarjoajan verkosta sellaisten sähköisten tiedostojen liikenteen, jotka sisältävät musiikkiteoksen, elokuvateoksen tai audiovisuaalisen teoksen, jota koskevien immateriaalioikeuksien haltija määräystä vaatinut väittää olevansa, sellaisten tiedostojen siirron estämiseksi, joiden vaihtaminen loukkaa tekijänoikeutta (54 kohta ja tuomiolauselma).

Unionin tuomioistuimen mukaan nimittäin tällainen määräys ei ole sen direktiivin 2003/31/EY 15 artiklan 1 kohdassa asetetun kiellon mukainen, jonka mukaan internetyhteyden tarjoajalle ei saa asettaa yleistä valvontavelvollisuutta, eikä se täytä myöskään vaatimusta, jonka mukaan on varmistettava asianmukainen tasapaino yhtäältä immateriaalioikeuden suojan ja toisaalta elinkeinovapauden, oikeuden henkilötietojen suojaan ja vapauden vastaanottaa ja levittää tietoja välillä (40 ja 49 kohta).

Unionin tuomioistuin totesi tässä yhteydessä yhtäältä, että on selvää, että määräys riidanalaisen suodatusjärjestelmän käyttöönotosta merkitsisi kaiken sisällön järjestelmällistä analysointia sekä niiden käyttäjien IP-osoitteiden keräämistä ja yksilöimistä, joilta verkkoon on alun perin lähetetty laiton sisältöä, ja että kyseiset osoitteet ovat suojattuja henkilötietoja, koska niiden avulla mainitut käyttäjät on mahdollista tunnistaa täsmällisesti (51 kohta). Toisaalta mainittu määräys saattaisi myös vaarantaa tiedonvälityksen vapauden, koska kyseinen järjestelmä ei välttämättä riittävästi erottelisi laitonta ja laillista sisältöä, joten sen käyttö saattaisi johtaa sellaisten viestien estämiseen, joiden sisältö on laillinen. Ei nimittäin ole kiistetty, että vastaus kysymykseen siirron laillisuudesta riippuu myös tekijänoikeudesta tehtyjen sellaisten laillisten poikkeusten soveltamisesta, jotka vaihtelevat jäsenvaltiosta toiseen. Lisäksi tietyt teokset saattavat olla tietyissä jäsenvaltioissa vapaasti käytettävissä tai kyseessä olevat tekijät ovat saattaneet laittaa ne verkkoon ilmaiseksi (52 kohta).

Näin ollen unionin tuomioistuin totesi, että kun kyseinen kansallinen tuomioistuin on antanut määräyksen, jolla se on velvoittanut Scarletin ottamaan käyttöön riidanalaisen suodatusjärjestelmän, se ei ole noudattanut vaatimusta asianmukaisen tasapainon varmistamisesta yhtäältä immateriaalioikeuden suojan ja toisaalta elinkeinovapauden, oikeuden henkilötietojen suojaan ja vapauden vastaanottaa ja levittää tietoja välillä (53 kohta).

²⁷ Mainittu tuomio on esitetty vuoden 2011 vuosikertomuksessa, s. 37.

Tuomio 19.4.2012, Bonnier Audio ym. (C-461/10, EU:C:2012:219)

Högsta domstolen (ylin tuomioistuin, Ruotsi) esitti unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön direktiivien 2002/58/EY ja 2004/48/EY tulkinnasta oikeudenkäynnissä, jossa vastakkain olivat yhtäältä Bonnier Audio AB, Earbooks AB, Norstedts Förlagsgrupp AB, Piratförlaget AB ja Storyside AB (jäljempänä Bonnier Audio ym.) ja toisaalta Perfect Communication Sweden AB (jäljempänä ePhone) ja jossa viimeksi mainittu vastustaa Bonnier Audio ym.:iden vaatimusta tietojenantomääräyksestä.

Bonnier Audio ym. ovat kustantamoja, joilla on yksinoikeus valmistaa kappaleita 27:stä äänikirjan muodossa olevasta teoksesta, julkaista niitä ja saattaa niitä yleisön saataville. Bonnier Audio ym. katsovat, että niiden yksinoikeuksia on loukattu siten, että kyseistä 27:ää teosta on ilman niiden suostumusta levitetty yleisölle käyttäen FTP-palvelinta (file transfer protocol), joka mahdollistaa tiedostojen jakamisen ja tietojen siirron internetissä tietokoneiden välillä. Niinpä ne hakivat ruotsalaiselta tuomioistuimelta tietojenantomääräystä, jossa veloitettaisiin ilmoittamaan sen henkilön nimi ja osoite, joka käyttää IP-osoitetta, jonka kautta kyseiset tiedostot oletettavasti on lähetetty.

Tässä tilanteessa kassaatiovalitusta käsittelevä Högsta domstolen tiedusteli unionin tuomioistuimelta, onko unionin oikeus esteenä sellaisen kansallisen säännöksen soveltamiselle, joka on annettu direktiivin 2004/48/EY 8 artiklan nojalla ja jonka mukaan internetyhteyden tarjoaja voidaan määrätä antamaan internetyhteyden tilaajan tai käyttäjän tunnistamista varten tekijänoikeuden haltijalle tai tämän oikeudenomistajalle tieto sen tilaajan nimestä ja osoitteesta, jolle on rekisteröity IP-osoite, josta tekijänoikeutta väitetään loukatun. Kysymyksessä edellytetään, että määräyksen hakija saattaa tekijänoikeuteen kohdistuneen loukkauksen todennäköiseksi ja että toimenpide on oikeasuhteinen.

Unionin tuomioistuin muistutti ensinnäkin, että direktiivin 2004/48/EY 8 artiklan 3 kohta, kun sitä tulkitaan yhdessä direktiivin 2002/58/EY 15 artiklan 1 kohdan kanssa, ei ole esteenä sille, että jäsenvaltiot säättävät velvollisuudesta luovuttaa yksityisille henkilötietoja, jotta siviilituomioistuimissa voidaan panna vireille menettely tekijänoikeuksien loukkauksien vuoksi, mutta siinä ei myöskään aseteta näille valtioille velvollisuutta säätää tällaista velvollisuutta. Jäsenvaltioiden viranomaisten ja tuomioistuinten on kuitenkin tulkittava kansallista oikeuttaan näiden samojen direktiivien mukaisesti, ja tämän lisäksi ne eivät myöskään saa nojautua sellaiseen kyseisten direktiivien tulkintaan, joka johtaisi ristiriitaan mainittujen perusoikeuksien kanssa tai muiden unionin oikeuden yleisten periaatteiden, kuten suhteellisuusperiaatteen, kanssa (55 ja 56 kohta).

Se huomautti tästä, että kyseessä olevassa kansallisessa lainsäädännössä edellytetään muun muassa, että jotta kyseessä olevien tietojen antamista koskeva määräys voidaan antaa, tiettyyn teokseen liittyvän immateriaalioikeuden loukkaus on saatettava todennäköiseksi, että pyydetyt tiedot voivat helpottaa tekijänoikeuden loukkauksen tai rikkomisen tutkintaa ja että tätä määräystä puoltavien syiden on oltava merkittävämpiä kuin vahinko tai muu haitta, jota siitä aiheutuu sille, jolle se osoitetaan, tai jollekin muulle vastakkaiselle edulle (58 kohta).

Näin ollen unionin tuomioistuin totesi, ettei direktiivien 2002/58/EY ja 2004/48/EY kanssa ole ristiriidassa pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö, koska kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi on saatettu asiavaltuuden omaavan henkilön vaatimus henkilötietojen antamista koskevasta määräyksestä, voi tämän lainsäädännön nojalla punnita asiaan liittyviä vastakkaisia etuja jokaisen yksittäistapauksen olosuhteiden mukaan ja ottaen asianmukaisesti huomioon suhteellisuusperiaatteesta johtuvat vaatimukset (61 kohta ja tuomiolauselma).

V. Kansalliset valvontaviranomaiset

1. Riippumattomuusvaatimuksen ulottuvuus

Tuomio 9.3.2010 (suuri jaosto), komissio v. Saksa (C-518/07, EU:C:2010:125)²⁸

Komissio vaati kanteessaan unionin tuomioistuinta toteamaan, että Saksan liittotasavalta ei ole noudattanut direktiivin 95/46/EY 28 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se oli asettanut valtion valvonnan alaiseksi valvontaviranomaiset, jotka ovat toimivaltaisia valvomaan henkilötietojen käsittelyä muulla kuin julkisella sektorilla eri osavaltioissa, ja pannut näin ollen virheellisesti täytäntöön näiden tietojen suojan takaamisesta vastaavien viranomaisten ”täydellisen itsenäisyyden” vaatimuksen.

Saksan liittotasavalta puolestaan katsoi, että direktiivin 95/46/EY 28 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa edellytetään valvontaviranomaisten toiminnallista itsenäisyyttä siten, että näiden viranomaisten on oltava riippumattomia valvontansa kohteena olevasta muusta kuin julkisesta sektorista ja että ne eivät saa olla alttiina ulkopuoliselle vaikuttamiselle. Sen mukaan valtion Saksan osavaltioissa harjoittama valvonta ei sellaisenaan ollut ulkopuolista vaikuttamista vaan hallinnon sisäinen valvontamekanismi, jonka täytäntöönpanijoina olivat valvontaviranomaisten kanssa samaan hallintokoneistoon kuuluvat viranomaiset, joiden on ensin mainittujen tavoin täytettävä direktiivin 95/46/EY tavoitteet.

Unionin tuomioistuin katsoi, että direktiivissä 95/46/EY tarkoitettulla kansallisten valvontaviranomaisten itsenäisyyden takaamisella pyritään varmistamaan yksilöiden suojelua henkilötietojen käsittelyssä koskevien säännösten ja määräysten noudattamisen valvonnan tehokkuus ja luotettavuus, ja sitä on tulkittava tämän tavoitteen valossa. Tätä taetta ei ole otettu käyttöön sen vuoksi, että itse näille viranomaisille tai niiden toimihenkilöille annettaisiin erityinen asema, vaan sen vuoksi, että niille henkilöille ja elimille, joita niiden päätökset koskevat, annettavaa suojaa vahvistettaisiin, ja valvontaviranomaisten on näin ollen tehtäviään hoitaessaan toimittava objektiivisesti ja puolueettomasti (25 kohta).

Unionin tuomioistuimen mukaan näiden valvontaviranomaisten, jotka ovat toimivaltaisia valvomaan henkilötietojen käsittelyä, on oltava itsenäisiä siten, että ne voivat suorittaa tehtävänsä vapaina ulkoisesta vaikuttamisesta. Tämä itsenäisyys sulkee pois paitsi kaiken vaikuttamisen valvonnan kohteena olevien elinten taholta myös kaikki sellaiset määräykset ja kaiken muun ulkoisen vaikuttamisen, olipa se sitten suoraa tai välillistä, jotka saattaisivat asettaa kyseenalaiseksi sen, että nämä viranomaiset täyttävät tehtävänsä, joka on oikean tasapainon saavuttaminen yksityisyyden suojan ja henkilötietojen vapaan liikkuvuuden välillä. Pelkästään riski siitä, että valvovat viranomaiset voivat vaikuttaa poliittisesti toimivaltaitten valvontaviranomaisten päätöksiin, riittää estämään sen, että viimeksi mainitut voisivat suorittaa tehtävänsä itsenäisesti. Yhtäältä on niin, että ne saattavat ikään kuin ennakkoiden noudattaa valvovien viranomaisten päätöskäytäntöä. Toisaalta valvontaviranomaisten rooli yksityisyyden suojan vartijoina edellyttää, että niiden päätökset – ja siis ne itse – ovat kaiken puolueellisuutta koskevan epäilyn yläpuolella. Unionin tuomioistuimen mukaan valvonta, jota valtio harjoittaa kansallisiin valvontaviranomaisiin nähden, ei täten ole yhteensopiva itsenäisyyden vaatimuksen kanssa.

²⁸ Mainittu tuomio on esitetty vuoden 2010 vuosikertomuksessa, s. 34.

Tuomio 16.10.2012 (suuri jaosto), komissio v. Itävalta (C-614/10, EU:C:2012:631)

Komissio vaati kanteellaan unionin tuomioistuinta toteamaan, että Itävallan tasavalta ei ole noudattanut direktiivin 95/46/EY 28 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole antanut kaikkia tarpeellisia säännöksiä ja määräyksiä, jotta Itävallassa voimassa oleva lainsäädäntö täyttäisi itsenäisyysvaatimuksen henkilötietojen suojaa valvovaksi viranomaiseksi perustetun Datenschutzkommissionin osalta (tietosuojalautakunta).

Unionin tuomioistuin totesi, että Itävallan tasavalta ei ollut noudattanut jäsenyysvelvoitteitaan, ja katsoi, että direktiivin 95/46/EY mukaista edellytystä valvovan viranomaisen itsenäisyydestä ei täytä jäsenvaltio, joka on ottanut käyttöön säännösten, jonka perusteella mainitun viranomaisen hallinnosta vastaava jäsen on liittovaltion virkamies, johon kohdistetaan valvontaa, viranomaisen toimisto on liittokanslerinviraston yhteydessä ja liittokanslerilla on ehdoton tiedonsaantioikeus kaikista viranomaisen hallintoa koskevista seikoista (66 kohta ja tuomiolauselma).

Unionin tuomioistuin muistutti ensimmäiseksi, että direktiivin 95/46/EY 28 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan ilmaisu ”itsenäisesti” on tulkittava siten, että valvovilla viranomaisilla on oltava sellainen itsenäisyys, että ne voivat hoitaa tehtäviään ilman ulkopuolista vaikuttamista. Se, että tällainen viranomainen on toiminnallisesti itsenäinen siten, että sen jäsenet ovat riippumattomia eikä mikään ohje sido heitä heidän hoitaessaan tointansa, ei yksinään riitä suojaamaan valvontaviranomaista kaikelta ulkopuoliselta vaikuttamiselta. Tässä yhteydessä edellytetyllä itsenäisyydellä pyritään kuitenkin sulkemaan pois paitsi suora vaikuttaminen ohjeiden muodossa myös kaikenlainen välillinen vaikuttaminen, joka voi ohjata valvontaviranomaisen päätöksiä. Valvontaviranomaisten rooli yksityisyyden suojan vartijoina edellyttää lisäksi, että niiden päätökset – ja siis ne itse – ovat kaiken puolueellisuutta koskevan epäilyn yläpuolella (41–43 ja 52 kohta).

Unionin tuomioistuin täsmensi, että jotta henkilötietojen suojaa valvova viranomainen voisi täyttää direktiivin 95/46/EY edellä mainitussa säännöksessä ilmaistun itsenäisyysvaatimuksen, sillä ei tarvitse olla talousarviossa erillistä kohtaa, jollaisesta säädetään asetuksen (EY) N:o 45/2001 43 artiklan 3 kohdassa. Jäsenvaltiot eivät ole velvollisia saattamaan osaksi kansallisia lainsäädäntöjään asetuksen (EY) N:o 45/2001 V-luvun säännösten kanssa analogisia säännöksiä kyseisten jäsenvaltioiden valvontaviranomaisen tai -viranomaisten täyden itsenäisyyden takaamiseksi, ja ne voivat näin ollen säätää, että budjettioikeudelliselta kannalta valvontaviranomainen kuuluu tietyn ministeriön alaisuuteen. Tarpeellisten henkilöstövoimavarojen ja aineellisten voimavarojen antaminen tällaisen viranomaisen käyttöön ei saa kuitenkaan estää sitä hoitamasta tehtäviään direktiivin 95/46/EY 28 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitetulla tavalla ”itsenäisesti” (58 kohta).

Tuomio 8.4.2014 (suuri jaosto), komissio v. Unkari (C-288/12, EU:C:2014:237)²⁹

Tässä asiassa komissio vaati unionin tuomioistuinta toteamaan, ettei Unkari ollut noudattanut direktiivin 95/46/EY mukaisia velvoitteitaan, koska se on päättänyt henkilötietojen suojaa valvovan viranomaisen toimikauden enneaikaisesti.

Unionin tuomioistuin katsoi, että jäsenvaltio, joka päättää henkilötietojen suojaa valvovan viranomaisen toimikauden enneaikaisesti, ei noudata direktiivin 95/46/EY mukaisia velvoitteitaan (62 kohta ja tuomiolauselman 1 kohta).

Valvontaviranomaisten, jotka ovat toimivaltaisia valvomaan henkilötietojen käsittelyä, itsenäisyys nimittäin sulkee pois kaikki sellaiset määräykset ja kaiken muun missä muodossa tahansa tapahtuvan

29 Mainittu tuomio on esitetty vuoden 2014 vuosikertomuksessa, s. 62.

ulkoisen vaikuttamisen, olipa se sitten suoraa tai välillistä, jotka saattaisivat ohjata niiden päätöksiä ja voisivat näin asettaa kyseenalaiseksi sen, että nämä viranomaiset täyttävät tehtävänsä, joka on oikean tasapainon saavuttaminen yksityisyyden suojan ja henkilötietojen vapaan liikkuvuuden välillä (51 kohta).

Unionin tuomioistuin muistutti lisäksi, että toiminnallinen itsenäisyys ei kuitenkaan yksinään riitä suojaamaan valvontaviranomaisia kaikelta ulkopuoliselta vaikuttamiselta, koska pelkästään riski siitä, että valtion valvovat viranomaiset voivat vaikuttaa poliittisesti valvontaviranomaisten päätöksiin, riittää estämään sen, että viimeksi mainitut voisivat suorittaa tehtävänsä itsenäisesti. Jos kukin jäsenvaltio saisi päättää valvontaviranomaisen toimikauden päättämisestä ennen sen alun perin määritettyä päättymistä noudattamatta sovellettavassa lainsäädännössä tätä varten ennalta säädettyjä sääntöjä ja takeita, tällaisen ennenaikaisen päättämisen uhka, joka olisi tällöin ilmassa kaiken aikaa tämän viranomaisen hoitaessa tehtävänsä, voisi johtaa siihen, että tämä viranomainen tietyllä tavalla noudattaisi poliittisen vallan tahtoa, mikä ei ole kyseisen itsenäisyysvaatimuksen mukaista. Tällaisessa tilanteessa ei myöskään voida katsoa, että valvontaviranomainen voisi toimia joka tilanteessa kaiken puolueellisuutta koskevan epäilyn yläpuolella (52–55 kohta).

2. Sovellettavan oikeuden ja toimivaltaisen valvontaviranomaisen määrittäminen

*Tuomio 1.10.2015, Weltimmo (C-230/14, EU:C:2015:639)*³⁰

Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (tietosuojasta ja tiedonvälityksen vapaudesta vastaava kansallinen virasto, Unkari) oli määrännyt Slovakiaan sijoittautuneelle Weltimmo-nimiselle yhtiölle, joka ylläpitää internetsivuja, joilla julkaistaan ilmoituksia Unkarissa sijaitsevista kiinteistöistä, sakon sillä perusteella, että ei ollut poistanut ilmoittajien henkilötietoja sivuiltaan heidän pyynnöstään huolimatta ja että se oli ilmoittanut nämä tiedot perintätoimistoille maksun saamiseksi maksamattomista laskuista. Unkarin valvontaviranomaisen mukaan Weltimmo oli näin toimiessaan rikkonut unkarin lakia, jolla panttiin täytäntöön direktiivi 95/46/EY.

Kassaatiovalitusta käsitellyt Kúria (ylin tuomioistuin, Unkari) oli epävarma sovellettavasta lainsäädännöstä ja Unkarin valvontaviranomaisen toimivallasta direktiivin 95/46/EY 4 artiklan 1 kohdan ja 28 artiklan kannalta. Se esitti täten unionin tuomioistuimelle useita ennakkoratkaisukysymyksiä.

Sovellettavasta kansallisesta lainsäädännöstä unionin tuomioistuin totesi, että direktiivin 95/46/EY 4 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla on mahdollista soveltaa henkilötietojen suojaa koskevaa lainsäädäntöä, joka on muun jäsenvaltion lainsäädäntö kuin sen, jossa näiden tietojen rekisterinpitäjä on rekisteröity, kunhan rekisterinpitäjä harjoittaa kyseisen valtion alueella olevan kiinteän toimipaikan välityksin aitoa ja todellista, vaikka vähäistäkin, toimintaa, jonka yhteydessä tämä tietojenkäsittely suoritetaan. Sen määrittämiseksi, onko tilanne tällainen, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voi erityisesti ottaa huomioon yhtäältä sen, että kyseisen rekisterinpitäjän toiminta, jonka yhteydessä käsittely on suoritettu, muodostuu sellaisten internetsivustojen ylläpitämisestä, joilla on ilmoituksia tämän jäsenvaltion alueella sijaitsevista kiinteistöistä ja jotka on laadittu sen kielellä ja että se on siis tämän vuoksi pääasiallisesti tai jopa täysin kohdistettu tähän jäsenvaltioon. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voi toisaalta ottaa huomioon sen, että tällä rekisterinpitäjällä on kyseisessä jäsenvaltiossa edustaja, jonka tehtävänä on periä tästä toiminnasta aiheutuneet saatavat ja edustaa rekisterinpitäjää asianomaisten tietojen käsittelyä koskevissa hallinnollisissa menettelyissä ja tuomioistuinmenettelyissä. Unionin tuomioistuin täsmensi, että henkilöiden, joita tämä tietojenkäsittely koskee, kansalaisuudella ei sen sijaan ole merkitystä (41 kohta ja tuomiolauselman 1 kohta).

³⁰ Mainittu tuomio on esitetty vuoden 2015 vuosikertomuksessa, s. 55.

Valvontaviranomaisen, jolle kantelu tehdään direktiivin 95/46/EY 28 artiklan 4 kohdan mukaisesti, toimivallasta unionin tuomioistuin katsoi, että kyseinen viranomaisella voi käyttää tutkintavaltuuksiaan riippumatta sovellettavasta kansallisesta oikeudesta ja jopa ennen kuin tiedetään, mitä kansallista oikeutta kyseessä olevaan käsittelyyn sovelletaan (54 kohta). Jos se kuitenkin tulee siihen tulokseen, että jonkin toisen jäsenvaltion oikeutta sovelletaan, se ei voi määrätä seuraamuksia jäsenvaltionsa alueen ulkopuolella. Tällaisessa tilanteessa sen on direktiivin 28 artiklan 6 kohdassa säädetyn yhteistyövelvollisuuden mukaisesti pyydettävä tämän toisen jäsenvaltion valvontaviranomaista toteamaan mahdollinen tämän jäsenvaltion oikeuden rikkominen ja määräämään seuraamuksia, jos kyseinen oikeus sen mahdollistaa, niin että se nojautuu tarvittaessa ensimmäisen jäsenvaltion valvontaviranomaisen sille toimittamiin tietoihin (57 ja 60 kohta sekä tuomiolauselman 2 kohta).

3. Kansallisten valvontaviranomaisten toimivalta

Tuomio 6.10.2015 (suuri jaosto), Schrems (C-362/14, EU:C:2015:650)

Tässä asiassa (ks. myös otsikko III ”Henkilötietojen siirtäminen kolmansiin maihin”) unionin tuomioistuin katsoi muun muassa, että kansalliset valvontaviranomaiset ovat toimivaltaisia valvomaan henkilötietojen siirtoa kolmansiin maihin.

Unionin tuomioistuin totesi ensinnäkin, että kansallisilla valvontaviranomaisilla on laaja valikoima toimivaltuuksia, ja näitä valtuuksia, jotka luetellaan – muttei tyhjentävästi – direktiivin 95/46/EY 28 artiklan 3 kohdassa, on pidettävä tarvittavina keinoina kyseisten viranomaisten tehtävien suorittamiseksi. Niinpä näillä viranomaisilla on muun muassa tutkintavaltuudet, kuten valtuudet kerätä kaikki valvontatehtävänsä suorittamiseksi tarvittavat tiedot, tehokkaat toimintavaltuudet, kuten valtuudet kieltää tietojen käsittely väliaikaisesti tai lopullisesti, tai valtuudet olla asianosaisena oikeudenkäynnissä (43 kohta).

Siltä osin kuin kyse on toimivallasta valvoa henkilötietojen siirtoja kolmansiin maihin, unionin tuomioistuin totesi, että direktiivin 95/46/EY 28 artiklan 1 ja 6 kohdasta tosin ilmenee, että kansallisten valvontaviranomaisten toimivalta koskee jäsenvaltion, johon nämä viranomaiset kuuluvat, alueella toteutettuja henkilötietojen käsittelyjä, joten niillä ei ole mainitun 28 artiklan nojalla toimivaltaa kolmannen maan alueella toteutettujen henkilötietojen käsittelyjen osalta (44 kohta).

On kuitenkin niin, että toimenpiteessä, jolla henkilötietoja siirretään jäsenvaltiosta kolmanteen maahan, on sellaisenaan kyse henkilötietojen käsittelystä jäsenvaltion alueella. Kansallisilla valvontaviranomaisilla on perusoikeuskirjan 8 artiklan 3 kohdan ja direktiivin 95/46/EY 28 artiklan mukaisesti tehtävänä valvoa yksilöiden suojaa henkilötietojen käsittelyssä koskevien unionin sääntöjen noudattamista, joten kukin niistä on toimivaltainen selvittämään, onko henkilötietojen siirto kolmanteen maahan jäsenvaltiosta, johon kyseinen viranomaisella kuuluu, mainitussa direktiivissä säädettyjen vaatimusten mukaista (45 ja 47 kohta).

VI. Unionin lainsäädännön alueellinen soveltamisala

Tuomio 13.5.2014 (suuri jaosto), Google Spain ja Google (C-131/12, EU:C:2014:317)

Tässä tuomiossa (ks. myös otsikko II.3 ”Henkilötietojen käsittelyn käsite” ja otsikko IV.1 ”Oikeus vastustaa henkilötietojen käsittelyä” (”oikeus tulla unohdetuksi”)) unionin tuomioistuin lausui myös direktiivin 95/46/EY alueellisesta soveltamisalasta.

Sen mukaan henkilötietojen käsittely suoritetaan jäsenvaltion alueella sijaitsevassa rekisterinpitäjän toimipaikassa tapahtuvan toiminnan yhteydessä kyseisessä direktiivissä tarkoitetulla tavalla silloin, kun hakukoneen ylläpitäjä – huolimatta siitä, että sen kotipaikka on kolmannessa valtiossa – perustaa jäsenvaltioon sivuliikkeen tai tytäryhtiön, jonka tehtävänä on markkinoida ja myydä hakukoneen tarjoamia mainospaikkoja ja jonka toiminta kohdistuu kyseisen jäsenvaltion asukkaisiin (55 ja 60 kohta sekä tuomiolauselman 2 kohta).

Tällaisessa tilanteessa näet hakukoneen ylläpitäjän toiminnot ja sen asianomaisen jäsenvaltion alueella sijaitsevan toimipaikan toiminnot liittyvät erottamattomasti toisiinsa, koska mainospaikkoja koskevat toiminnot ovat keino tehdä kyseisestä hakukoneesta taloudellisesti kannattava ja koska kyseinen hakukone on samanaikaisesti väline, jolla nuo toiminnot voidaan suorittaa (56 kohta).

VII. Yleisön oikeus tutustua Euroopan unionin toimielinten asiakirjoihin ja henkilötietojen suoja

Tuomio 29.6.2010 (suuri jaosto), komissio v. Bavarian Lager (C-28/08 P, EU:C:2010:378)

Bavarian Lager on yhtiö, jonka tarkoituksena on tuoda saksalaista olutta Yhdistyneessä kuningaskunnassa oleviin anniskelupaikkoihin. Se ei kuitenkaan voinut myydä tuotettaan, koska suuri joukko anniskelupaikkojen pitäjistä Yhdistyneessä kuningaskunnassa oli sidottu yksinostosopimukseen, jotka velvoittivat ne hankkimaan oluen tietyiltä panimoilta.

Oluen toimittamista koskeva Yhdistyneen kuningaskunnan määräyksen (jäljempänä GBP) brittiläisten panimoiden on myönnettävä pubien pitäjille mahdollisuus ostaa toisesta panimosta tulevaa olutta edellyttäen, että se on tynnyrissä kypsytettävää olutta. Suurinta osaa Yhdistyneen kuningaskunnan ulkopuolella tuotetuista oluista ei voida pitää GBP:ssä tarkoitettuna tynnyrissä kypsytettävänä oluena, eivätkä ne siten kuulu GBP:n soveltamisalaan. Bavarian Lager katsoi, että mainittu säännöstö oli tuonin määrällistä rajoitusta vaikutukseltaan vastaava toimenpide ja teki komissiolle kantelun.

Komissio pani Yhdistynyttä kuningaskuntaa vastaan vireille jäsenyysveloitteiden noudattamatta jättämistä koskevan menettelyn, jonka aikana yhteisön ja Yhdistyneen kuningaskunnan viranomaisten sekä yhteismarkkinoiden panimoliiton (jäljempänä CBMC) edustajat osallistuivat 11.10.1996 pidettyyn kokoukseen. Saatuaan Yhdistyneen kuningaskunnan viranomaisilta tietää kyseessä olevan säännöstön muutosesityksestä, jonka mukaan pullossa kypsytettävää olutta voitaisiin jälleenmyydä vierasoluena samoin kuin tynnyrissä kypsytettävää oluttakin, komissio ilmoitti Bavarian Lagerille jäsenyysveloitteiden noudattamatta jättämistä koskevan menettelyn lykkäämisestä.

Bavarian Lager esitti pyynnön saada lokakuussa 1996 pidetyn kokouksen täydellinen pöytäkirja, joka sisältää kaikkien osanottajien nimet. Komissio epäsi tämän pyynnön 18.3.2004 tekemällään päätöksellä vedoten muun muassa kyseisten henkilöiden yksityiselämän suojaan, sellaisena kuin se taataan henkilötietojen suoja koskevassa asetuksessa.

Tämän jälkeen Bavarian Lager nosti kanteen unionin yleisessä tuomioistuimessa ja vaati komission mainitun päätöksen kumoamista. Unionin yleinen tuomioistuin kumosi komission päätöksen 8.11.2007 antamallaan tuomiolla ja katsoi, että pelkästään se, että asianomaisen henkilön nimi esiintyy jonkin kokouksen osanottajien luettelossa sillä perusteella, että hän edustaa tiettyä yhteisöä, ei merkitse minkäänlaista loukkausta saati vahingoita asianomaisten henkilöiden yksityiselämän suojaa. Komissio, jota Yhdistynyt kuningaskunta ja neuvosto tukivat, valitti kyseisestä tuomiosta unionin tuomioistuimeen.

Unionin tuomioistuin totesi ensinnäkin, että silloin, kun asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi annettussa asetuksessa (EY) N:o 1049/2001³¹ perustuvalla hakemuksella pyydetään oikeutta tutustua henkilötietoja sisältävään asiakirjaan, asetuksen (EY) N:o 45/2001 säännökset tulevat kaikilta osin sovellettaviksi, myös säännös, jonka mukaan henkilötietojen siirron vastaanottaja veloitetaan osoittamaan tietojen ilmaisemisen olevan tarpeen, ja säännös, jonka mukaan rekisteröidyllä on oikeus milloin tahansa vastustaa itseään koskevien tietojen käsittelyä tilanteeseensa liittyvien huomattavan tärkeiden ja perusteltujen syiden vuoksi (63 kohta).

Unionin tuomioistuin totesi myös, että jäsenyysveloitteiden noudattamatta jättämistä koskevan menettelyn yhteydessä pidetyn kokouksen osanottajien luettelo sisältää asetuksen (EY) N:o 45/2001 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettuja henkilötietoja, koska henkilöt, jotka ovat voineet osallistua tähän kokoukseen, ovat siitä tunnistettavissa (70 kohta).

Se katsoi lisäksi, että vaatiessaan Bavarian Lageria osoittamaan niiden henkilöiden, jotka eivät olleet antaneet nimenomaista suostumustaan, henkilötietojen siirron olleen tarpeen komissio on toiminut asetuksen (EY) N:o 45/2001 8 artiklan b alakohdan säännösten mukaisesti (77 kohta).

Koska asetuksen (EY) N:o 1049/2001 mukaisen asiakirjoihin tutustumista koskevan pyynnön yhteydessä ei ollut esitetty mitään nimenomaista ja laillista tarkoitusta eikä minkäänlaisia vakuuttavia argumentteja, joilla osoitettaisiin tarve näiden henkilötietojen siirtoon, komissio ei voi vertailla asianosaisten eri intressejä. Se ei voi myöskään selvittää, oliko syytä ajatella, että rekisteröityjen oikeudet edut voisivat siirron vuoksi vaarantua, kuten asetuksen (EY) N:o 45/2001 8 artiklan b alakohdassa edellytetään (78 kohta).³²

Tuomio 16.7.2015, ClientEarth ja PAN Europe v. EFSA (C-615/13 P, EU:C:2015:489)

Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen (jäljempänä EFSA) oli perustanut työryhmän laatiakseen ohjeet asetuksen (EY) N:o 1107/2009³³ 8 artiklan 5 kohdan täytäntöönpanemisesta. Mainitun säännöksen mukaan kasvisuojeluaineen markkinoille saattamista koskevan luvan hakijan on oheistettava asiakirja-aineistoon EFSan määrittämä vertaisarvioitu vapaasti käytettävissä oleva sellainen tieteellinen aineisto, jossa käsitellään tehoaineen ja sen aineenvaihduntatuotteiden haitallisia sivuvaikutuksia terveyteen, ympäristöön ja muihin kuin torjuttaviin lajeihin.

Ohjeiden luonnoksesta järjestettiin julkinen kuuleminen, jonka yhteydessä ClientEarth ja Pesticide Action Network Europe (PAN Europe) esittivät huomautuksia luonnoksesta. Ne esittivät tässä yhteydessä yhdessä EFSAlle pyynnön saada tutustua useisiin asiakirjoihin, jotka koskivat ohjelunonksen valmisteluun liittyviä asiakirjoja, myös ulkopuolisten asiantuntijoiden esittämiä huomautuksia.

EFSA myönsi ClientEarthille ja PAN Europelle oikeuden tutustua muun muassa ulkopuolisten asiantuntijoiden ohjelunonksesta esittämiin huomautuksiin. Se totesi kuitenkin, että se oli poistanut kyseisten asiantuntijoiden nimet asetuksen (EY) N:o 1049/2001 4 artiklan 1 kohdan b alakohdan sekä henkilötietojen suojaa koskevan unionin lainsäädännön ja erityisesti asetuksen (EY) N:o 45/2001 mukaisesti. Se väitti, että näiden asiantuntijoiden nimien paljastamista oli pidettävä asetuksen (EY) N:o 45/2001 8 artiklassa tarkoitettuna henkilötietojen siirtämisenä, eivätkä kyseisessä artiklassa asetetut tietojen siirtoa koskevat edellytykset käsiteltävässä asiassa täyttyneet.

31 Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi 30.5.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1049/2001 (EYVL L 145, 31.5.2001, s. 43).

32 Mainittu tuomio on esitetty vuoden 2010 vuosikertomuksessa, s. 14.

33 Kasvisuojeluaineiden markkinoille saattamisesta sekä neuvoston direktiivien 79/117/ETY ja 91/414/ETY kumoamisesta 21.10.2009 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1107/2009 (EUVL L 309, 24.11.2009, s. 1).

ClientEarth ja PAN Europe nostivat unionin yleisessä tuomioistuimessa kanteen, jolla vaadittiin kumottavaksi EFSA:n tekemä päätös. Unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi kanteen,³⁴ minkä jälkeen ClientEarth ja PAN Europe tekivät valituksen unionin tuomioistuimeen.

Unionin tuomioistuin totesi ensimmäiseksi, että sen johdosta, että tämän tiedon perusteella tietty asiantuntija voitaisiin yhdistää tiettyihin huomautuksiin, se koskee tunnistettua luonnollista henkilöä ja muodostaa näin ollen asetuksen (EY) N:o 45/2001 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettua henkilötiedon. Koska asetuksen N:o 45/2001 2 artiklan a alakohdassa oleva henkilötietojen käsite ei vastaa yksityiselämää koskevien tietojen käsitettä, unionin tuomioistuin katsoi myös, että ClientEarthin ja PAN Europen väite siitä, että riidanalaiset tiedot eivät koske kyseisten asiantuntijoiden yksityiselämää, on tehoton (29 ja 32 kohta).

Unionin tuomioistuin tutki tämän jälkeen ClientEarthin ja PAN Europen argumentin, joka perustui EFSA:n kohdistuvaan luottamuspulaan, sillä sitä syytettiin usein puolueellisuudesta, koska se käytti asiantuntijoita, joilla oli henkilökohtaisia intressejä, jotka perustuivat heillä teollisuuspiireihin oleviin yhteyksiin, ja tarpeeseen varmistaa kyseisen viranomaisen päätöksentekomenettelyn avoimuus. Tämän argumentin tueksi oli esitetty tutkimus, josta ilmeni, että valtaosalla asiantuntijoista, jotka olivat jäseniä EFSA:n työryhmässä, oli yhteyksiä teollisuuden painostusryhmiin. Unionin tuomioistuin totesi tästä, että asiantuntijoiden nimien saaminen oli tässä yhteydessä tarpeellista, jotta voitiin varmistua konkreettisesti kunkin asiantuntijan puolueettomuudesta hänen tieteellisessä tehtävässään EFSA:n palveluksessa. Täten unionin tuomioistuin kumosi valituksenalaisen tuomion todeten, että unionin yleinen tuomioistuin oli katsonut virheellisesti, että ClientEarthin ja PAN Europen edellä mainittu argumentti ei riittänyt osoittamaan riidanalaisen tietojen siirtämisen tarpeellisuutta (57–59 kohta).

Kolmanneksi arvioidakseen EFSA:n riidanalaisen päätöksen laillisuutta unionin tuomioistuin tutki, oliko syytä olettaa, että kyseisellä siirtämisellä voitiin vaarantaa kyseisten henkilöiden oikeutettuja etuja. Se totesi tästä, että EFSA:n väite siitä, että riidanalaisen tietojen luovuttaminen olisi aiheuttanut vaaran mainittujen asiantuntijoiden yksityiselämän tai koskemattomuuden loukkaamisesta, on yleisluontoinen toteamus, jonka tueksi ei ole esitetty mitään asiaan liittyvää seikkaa. Unionin tuomioistuin katsoi päinvastoin, että tällaisella tietojen luovuttamisella olisi sitä vastoin itsessään voitu häivyttää puheena olevat puolueellisuusepäilyt, tai se olisi antanut mahdollisesti kyseeseen tuleville asiantuntijoille tilaisuuden riitauttaa – tarvittaessa käytettävissä olevin oikeusturvakeinoin – näiden puolueellisuusväitteiden oikeellisuus. Näiden seikkojen perusteella unionin tuomioistuin kumosi EFSA:n päätöksen (69 ja 73 kohta).

* * *

Tässä muistiossa esitetyt tuomiot on indeksoitu Oikeuskäytännön hakemiston otsikoihin 1.04.03.07, 1.04.03.08, 1.04.03.11, 2.04, 2.05.00, 4.11.01 ja 4.11.07.

³⁴ Tuomio 13.9.2013, ClientEarth ja PAN Europe v. EFSA (T-214/11, EU:T:2013:483).